

Regeringens proposition

2003/04:89

Åtgärder för ett effektivare och snabbare
brottmålsförfarande

Prop.
2003/04:89

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Harpsund den 4 mars 2004

Göran Persson

Thomas Bodström
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det vid de tingsrätter som regeringen bestämmer skall införas en tvåårig försöksverksamhet med ett särskilt snabbförfarande för brottmål så att de flesta enklare brottmålen snabbare skall kunna prövas av domstol. Som ett led i snabbförfarandet skall tingsrätt och åklagare få delge stämningar och andra handlingar i brottmål genom förenklad delgivning enligt 3 a § delgivningslagen. Enligt regeringens bedömning bör försöksverksamheten inledas vid Stockholms tingsrätt.

I syfte att effektivisera brottsutredningsförfarandet hos polisen och tullen föreslås vidare en bestämmelse om att tvångsmedlet beslag skall få användas vid förenklade brottsutredningar. Samtliga bestämmelser om beslag i 27 kap. RB skall då vara tillämpliga.

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2004.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.....	5
2.2	Förslag till lag om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål	6
3	Ärendet och dess beredning.....	7
4	Ett snabbförfarande för brottmål	8
4.1	Ett särskilt snabbförfarande för brottmål	8
4.2	Brottsutredningsförfarandet	13
4.2.1	Polisens arbete	13
4.2.2	Rättsintyg och undersökning av narkotika	14
4.2.3	Åklagarens uppgifter	16
4.3	Domstolsförfarandet	17
4.3.1	Delgivning av stämning i brottmål	17
4.3.2	En särskild delgivningsbestämmelse	18
4.3.3	Offentliga försvarare.....	24
4.3.4	Yttranden från den lokala kriminalvårdsmyndigheten	24
5	Utredningar om brott	25
5.1	Förundersökning	25
5.2	Förenklad brottsutredning.....	27
5.3	Överväganden och förslag	28
5.3.1	Tvångsmedel vid förenklade brottsutredningar.....	28
5.3.2	Bör tillämpningsområdet för förenklade brottsutredningar väsentligen utvidgas?	31
6	Ikraftträdande	33
7	Ekonomiska konsekvenser	33
7.1	Förslaget om en försöksverksamhet med ett snabbförfarande för brottmål	33
7.2	Förslaget om att beslag skall få användas vid förenklade brottsutredningar	36
8	Författningskommentar	36
8.1	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.....	36
8.2	Förslaget till lag om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål	37
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Snabbare lagföring 2 – Förenklad brottsutredning (SOU 2001:93).....	38
Bilaga 2	Författningsförslaget i betänkandet Snabbare lagföring 2 – Förenklad brottsutredning (SOU 2001:93).....	42
Bilaga 3	Författningsförslaget i betänkandet Snabbare lagföring 4 – Ett snabbförfarande för brottmål (SOU 2002:45)	74
Bilaga 4	Remissinstanser Snabbare lagföring 2 - Förenklad brottsutredning (SOU 2001:93).....	75

Bilaga 5	Remissinstanser Snabbare lagföring 4 - Ett snabbförfarande för brottmål (SOU 2002:45)	76	Prop. 2003/04:89
Bilaga 6	Lagrådets yttrande	77	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 mars 2004	78	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 23 kap. 22 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

22 §¹

Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket.

Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket.
Beslag får i dessa fall användas enligt vad som föreskrivs i 27 kap.

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, får det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004.

¹ Senaste lydelse 1994:1412.

2.2 Förslag till lag om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vid de tingsrätter som regeringen bestämmer får på försök följande avvikelser göras från vad som annars gäller för handläggning av brottmål.

2 § Den tilltalade får delges stämningsansökan och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning enligt 3 a § delgivningslagen (1970:428), om han eller hon vid en polismyndighet eller åklagarmyndighet har delgetts upplysning om att sådan delgivning kan komma att användas i brottmålet.

För att delgivning enligt första stycket skall anses ha skett får vid tidpunkten för delgivningen av stämningsansökningen inte längre tid än fem veckor ha förflutit från det att anmälan om brottet upprättades.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004 och gäller till och med den 30 juni 2006.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 7 december 2000 att tillkalla en beredning med uppgift att verka för rättsväsendets utveckling (Dir. 2000:90). Beredningen har antagit namnet Beredningen för rättsväsendets utveckling (beredningen). En huvuduppgift för beredningen är att undersöka möjligheterna att med bibehållen rättssäkerhet öka effektiviteten och kvaliteten i rättsväsendets arbete. När det gäller lagföring av brott skall beredningen särskilt undersöka möjligheterna att förkorta den genomsnittliga genomströmningstiden från brottsanmälan till dom och straffverkställighet. Beredningen skall också särskilt överväga på vilket sätt brottsutredningsverksamheten kan förbättras. Delbetänkanden skall presenteras av beredningen efter hand som olika frågor behandlas.

Regeringen beslutade den 28 juni 2001 om tilläggsdirektiv till beredningen (Dir. 2001:61). Enligt dessa direktiv skall beredningen undersöka möjligheterna att med bibehållen rättssäkerhet förenkla utredningen och lagföringen av i första hand butiksnatterier, men även annan brottslighet som kan vara lämpad för ett förenklat förfarande, t.ex. kontantbedrägerier.

Beredningen har till regeringen överlämnat bl.a. delbetänkandena Snabbare lagföring 1 – Några förslag till förenklingar (SOU 2001:59), Snabbare lagföring 2 – Förenklad brottsutredning (SOU 2001:93), Snabbare lagföring 3 – Snatteribrott (SOU 2002:44), Snabbare lagföring 4 – Ett snabbförfarande för brottmål (SOU 2002:45) och Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen (SOU 2003:74).

Riksdagen antog i maj 2002 förslag till ändring i rättegångsbalken och lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål m.m. som grundas på beredningens första betänkande (prop. 2001/02:147, bet. 2001/02:JuU24, rskr. 2001/02:249).

I denna lagrådsremiss behandlas beredningens andra och fjärde delbetänkande. En sammanfattning av det andra betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandenas lagförslag finns i *bilagorna 2-3*. Delbetänkandena har remissbehandlats. I *bilagorna 4-5* finns en förteckning över remissinstanserna. Remissvaren och remissammanställningar finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2001/8566, Snabbare lagföring 2, respektive dnr Ju2002/4699, Snabbare lagföring 4).

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen och vänsterpartiet.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 12 februari 2004 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslaget. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6*. Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran. Lagrådsremissens lagförslag stämmer överens med propositionens.

4.1 Ett särskilt snabbförfarande för brottmål

Regeringens förslag: Ett snabbförfarande för brottmål införs på försök vid de tingsrätter som regeringen bestämmer.
--

Beredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Med undantag av *JO* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms Universitet* har samtliga remissinstanser som yttrat sig i denna del varit positiva till att en försöksverksamhet med ett särskilt snabbförfarande för brottmål inleds. *Stockholms tingsrätt* har uppgett sig vara positiv till att delta i en försöksverksamhet.

Skälen för regeringens förslag*Beredningens överväganden och förslag*

I direktiven angav regeringen att en författningsöversyn i syfte att införa ett permanent snabbt förfarande i brottmål bör kunna övervägas. Inom ramen för en sådan översyn nämndes som exempel att det skulle kunna vara aktuellt att se över rollfördelningen inom brottmålskedjan men också att överväga att införa särskilda tidsfrister för olika led i brottmålsprocessen. Vidare angavs att det måste också beaktas att ett snabbförfarande inte får leda till sämre rättssäkerhet för den som är berörd av brottsutredningen.

Att minska den passiva tiden, dvs. den tid då inga aktiva åtgärder vidtas i ärendet eller målet, medför ofta vinster från effektivitets-, kvalitets- och rättssäkerhetssynpunkt. Det kan enligt beredningen ske genom att åstadkomma en författningsreglerad möjlighet att snabbt föra ett mål till huvudförhandling.

Ett särskilt snabbförfarande i form av s.k. jourdomstolar har övervägts av olika utredningar sedan 1960-talet. Beredningen har granskat dessa överväganden och för egen del i likhet med flera tidigare utredningar kommit fram till att en sådan ordning av kostnads- och rättssäkerhetsskäl inte torde vara lämplig.

Beredningen anser i stället att utgångspunkten bör vara att ett snabbförfarande skall utformas så att förfarandet hos polis, åklagare och domstol följer i huvudsak samma regler som den vanliga handläggningen. Det bör alltså inte finnas några större formella skillnader i processen jämfört med vad som annars gäller.

I de tidigare reformöverväganden som har gällt jourdomstol framkommer enligt beredningen att klara kriminalpolitiska fördelar skulle kunna uppnås med en sådan ordning. Vid sidan om detta förutser beredningen att misstänkta och tilltalade många gånger kommer att uppleva en fördel med en snabbare handläggning. Saken blir avklarad snabbt och man behöver inte sväva i ovisshet om vilka följder brottet

kommer att få. Genom en snabb reaktion från samhällets sida finns enligt beredningen vidare en möjlighet för tilltalade att klara ut problem och hitta vägar ur krissituationer, t.ex. genom olika vårdalternativ. Dessutom kommer enligt beredningen exempelvis all bevisning, även den som åberopas av den tilltalade, att vara av bättre kvalitet. Beredningen föreslår därför att ett snabbförfarande som i huvudsak följer den vanliga handläggningen skall införas på försök.

Beredningen har i första hand inriktat förslaget på att ge författningsramen för förfarandet. Dess målsättning har varit att i så liten utsträckning som möjligt skapa särregler för handläggningen. Man har i stället fört en dialog med de myndigheter som berörs och överlämnat åt myndigheterna att, sedan en lagstiftning har trätt i kraft, själva vidta de åtgärder som behövs för att förfarandet skall fungera. Detaljerna i handläggningen får med andra ord enligt förslaget utformas av myndigheterna själva.

Förslaget innebär att enklare brottmål skall kunna avgöras inom ca fem veckor från det att brottet kom till polisens kännedom. Förfarandet – som endast skall tillämpas då det bedöms lämpligt – skall omfatta polis, åklagare och tingsrätt men inte handläggningen i hovrätt.

Förfarandet förutsätter att det finns poliser eller annan utredande personal som har möjlighet att omgående genomföra nödvändiga utredningsåtgärder. Beredningens avsikt är att utredningarna skall kunna slutföras hos polisen något dygn efter att brottet kommit till polisens kännedom.

Enligt förslaget bör vissa åklagare vara särskilt avdelade för att tämligen omgående fatta beslut i åtalsfrågan.

Tingsrätten bör enligt förslaget kunna utnyttja möjligheten att uppdra åt åklagare att utfärda stämning och kalla till huvudförhandling i målet. Åklagarna skall också kunna begära in personutredning som skall lämnas inom kort tid i målet utan att behöva samråda med den lokala kriminalvårdsmyndigheten. Rättsintyg och analysbesked avseende narkotika skall tillhandahållas på kortare tid än normalt.

Vidare föreslås en möjlighet att tillämpa ett förenklat delgivningsförfarande. Inom två veckor från det att brottet kom till polisens kännedom skall delgivning av stämning och kallelse kunna ske genom att handlingarna skickas i lösbrev. En vecka från det att försändelsen skickades iväg skall mottagaren anses delgiven.

Snabbförfarandet innebär att huvudförhandling skall kunna hållas inom fem veckor från det att polisen fick kännedom om brottet.

Det lagförslag som beredningen lägger fram avser delgivningsbestämmelsen.

Bör det införas ett snabbförfarande för brottmål?

En snabbare lagföring förbättrar förutsättningarna för ett materiellt riktigt avgörande, ökar rättsväsendets trovärdighet, är humanare för brottsoffren och blir mer kostnadseffektiv. En brottsutredningsverksamhet som bedrivs med högt ställda krav på rättssäkerhet och effektivitet där medborgaren står i fokus innebär en högre kvalitet inom rättsväsendet.

Sedan flera år pågår en omfattande reformering av rättsväsendet som bl.a. syftar till att förkorta genomströmningstiderna i brottmål. Reformarbetet inriktas bl.a. på att utveckla polisens första- och andrahandsåtgärder och att bredda och förstärka den polisiära förundersökningskompetensen. Vidare utvecklas samarbetet mellan polis- och åklagarmyndigheterna. Det är angeläget att detta arbete även fortsättningsvis bedrivs med stor kraft.

En ordning med snabbförfarande för mängdbrotten är ett annat sätt att minska de totala genomströmningstiderna. Med mängdbrott avser regeringen brott såsom exempelvis stöld, misshandel, skadegörelse och trafikbrott av mindre komplicerad karaktär. Dessa utgör en stor mängd av det totala antalet brott.

JO har uppgett sig dela den uppfattningen att de totala tiderna för handläggning av brottmål är för långa och att det är angeläget att åtgärder vidtas för att handläggningstiderna skall förkortas utan att rättssäkerhetsförluster uppstår. Mot beredningens förslag har JO dock uppgett att det saknas en analys i betänkandet av frågan om vilka konsekvenser en särskild satsning i storstadsområdena på utredning och beivrande av de allra enklaste och mest lättutredda brotten kommer att få för de ärenden som exempelvis erbjuder bevisproblem eller svårigheter i rättsligt hänseende. Det finns enligt JO:s mening en påtaglig risk att en sådan satsning kommer att medföra att handläggningen av sådana ärenden kommer att bli ytterligare fördröjda i förhållande till vad som nu gäller. JO har vidare ifrågasatt om den föreslagna handläggningstakten över huvud taget är förenlig med de krav på kvalitet och rättssäkerhet som måste ställas.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms Universitet – som avstyrkt beredningens förslag – anser att förslaget innebär en mer summarisk prövning av ett brott och därmed en försämring av rättssäkerheten. Prövningen skulle enligt nämnden bli mer summarisk, eftersom beredningen föreslår att de mål som skall avgöras genom snabbförfarandet skall ha utretts genom det av beredningen tidigare föreslagna förenklade utredningsförfarandet. Fakultetsnämnden menar vidare att det finns andra brottmålstyper som bör prioriteras framför mängdbrottmålen.

Enligt regeringens uppfattning torde inte ett snabbförfarande för enkla och lättutredda brott medföra längre handläggningstider för mer komplicerade brott. Utredningar av mängdbrott är i dag drabbade av liggetider. Genom den av beredningen föreslagna modellen skulle liggetiderna för många mängdbrott i stort sett försvinna, vilket leder till att effektiviteten i handläggningen ökar med en högre lagföring. Det leder vidare till att fler mängdbrott kan avgöras med mindre resurser. Därmed kan resurser frigöras för mer komplexa mål. Det är således inte fråga om att prioritera mängdbrottmålen framför andra mål. Genom att målen kan avgöras snabbare ökar även kvaliteten i rättsväsendets arbete.

En snabbare lagföring minskar också de olägenheter som en målsägande i dag kan uppleva under processen. Det är bl.a. viktigt att en målsägande snabbt kan få ett eventuellt anspråk prövat och lämna den för honom eller henne arbetsamma processen bakom sig.

Det föreslagna snabbförfarandet skall endast tillämpas på enkla och lättutredda brott. En handläggningstid på ett fåtal veckor för dessa mål

torde vara tillräckligt för att högt ställda krav på kvalitet och rättssäkerhet skall kunna uppnås. Den ökning av effektivitet och kvalitet som således kan förutses följa bidrar enligt regeringens mening till att rättssäkerheten i stort blir förbättrad. Regeringen anser därför i likhet med nästan samtliga remissinstanser att en ordning med ett snabbförfarande för brottmål nu bör införas.

Beredningen har föreslagit att det i första hand är sådana ärenden som utreds inom ramen för det av beredningen föreslagna förenklade brottsutredningsförfarandet som skall kunna handläggas i snabbförfarandet. Regeringen bedömer i avsnitt 5.3.2 att beredningens förslag om förenklade brottsutredningar inte bör genomföras. Denna bedömning hindrar dock inte att ett snabbförfarande som i övrigt huvudsakligen stämmer överens med vad beredningen föreslagit införs.

Regeringen återkommer nedan till hur förfarandet närmare bör utformas och regleras.

Geografisk differentiering

Möjligheten att skapa snabbare förfaranden varierar beroende på underlaget i form av brottsanmälningar, brottsutredningar, brottstyper och utredningsförhållanden. Lösningar måste sökas efter skilda vägar som är anpassade till sådana faktorer.

Som beredningen konstaterat finns det klara skillnader mellan storstadsområden och övriga landet när det gäller möjligheten att åstadkomma ett snabbförfarande för brottmål. Det kan alltså bli fråga om olika lösningar beroende på var i landet processen äger rum.

Att det finns skillnader i handläggning mellan olika delar av landet förutsätts i Riksåklagarens allmänna råd om ledningen av förundersökning i brottmål (RÅFS 1997:12). Enligt de allmänna råden skall polisen vara förundersökningsledare i ärenden av s.k. vardagsbrottskaraktär medan åklagarna skall koncentrera sig på de mer komplicerade ärendena. Den närmare fördelningen mellan polis och åklagare om förundersökningsledning träffas genom lokala överenskommelser.

Regeringen bedömer att ett snabbförfarande måste ha ett visst målunderlag för att leda till ett bra resursutnyttjande och för att effektiviteten i handläggningen skall öka. I storstadsområdena finns helt andra och gynnsammare förutsättningar för att skapa ett sådant förfarande. Snabbförfarandet bör därför i första hand införas i större städer. Hur stort underlaget måste vara är svårt att bedöma i dagsläget. Snabbförfarandet bör dock kunna införas även på andra platser än i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Bör snabbförfarandet inledas med en försöksverksamhet?

Ett snabbförfarande kommer att på många sätt innebära fördelar när det gäller effektivitet, kvalitet och rättssäkerhet i rättsväsendets arbete. Det talar i sig för att det redan nu bör införas permanenta regler om snabbförfarande för brottmål. Som även beredningen har framhållit finns dock i dag inte ett tillräckligt underlag för ett slutligt ställningstagande

till i vilken omfattning snabbförfarandet kan komma till användning och till de detaljfrågor som förslaget rymmer. Det är därför lämpligt att genomförandet av snabbförfarandet inleds med en tvåårig försöksverksamhet som bedrivs vid den eller de tingsrätter som regeringen bestämmer.

Var bör försöksverksamheten bedrivas?

Beredningen har föreslagit att försöksverksamheten skall bedrivas vid Stockholms tingsrätt. *Norrköpings tingsrätt* och *Riksrevisionsverket* har framfört att det bör genomföras ett försök med snabbförfarande vid en medelstor domstol utanför storstadsregionerna i syfte att få ett bra jämförelsematerial vid en framtida utvärdering. *Brottsofferjourernas riksförbund* föreslår att försöksverksamheten även bör omfatta Göteborgs och Malmö tingsrätter.

Snabbförfarandet är främst avsett att användas i större städer. Enligt regeringens bedömning bör en försöksverksamhet som bedrivs i Stockholm ha mycket goda förutsättningar att bli av tillräckligt stor omfattning och ge en allsidig belysning av olika frågor under försöksverksamheten. Det gäller inte minst mot bakgrund av det underlag som finns i form av antalet ärenden i området. Om lagen i framtiden permanentas finns det dock inget som hindrar att delgivningsbestämmelsen även tillämpas av medelstora och mindre tingsrätter. Men en försöksverksamhet endast vid Stockholms tingsrätt torde enligt regeringens bedömning ge tillräckligt underlag för att besvara de frågor som försöksverksamheten syftar till att besvara. Det saknas därför anledning att i försöksverksamheten även innefatta en medelstor domstol. Att även innefatta Göteborgs och Malmö tingsrätter skulle näst intill innebära att det inte längre blir fråga om en försöksverksamhet. Regeringen har därför för avsikt att i förordning föreskriva att försöksverksamheten skall bedrivas vid Stockholms tingsrätt.

Beredningen har under hand haft kontakter med Stockholms tingsrätt, Åklagarmyndigheten i Stockholm, Polismyndigheten i Stockholms län och kriminalvårdsmyndigheterna i Stockholm. Samtliga myndigheter har ställt sig positiva till snabbförfarandet och till att delta i en försöksverksamhet. Myndigheterna har också uppgett att de i så fall kommer att tillsätta en gemensam styrgrupp för arbetet under försöksverksamheten. I en sådan styrgrupp bör enligt regeringens mening även Rättsmedicinalverket ingå.

Utvärdering av försöksverksamheten

För att få underlag för bedömningen av hur ett snabbförfarande bör vara utformat i framtiden bör snabbförfarandet utvärderas. Det är enligt vår mening lämpligt att utvärderingen genomförs av Brottsförebyggande rådet. Vi avser därför att ge rådet i uppdrag att följa och utvärdera försöksverksamheten.

4.2.1 Polisens arbete

Regeringens bedömning: Det är lämpligt att det i snabbförfarandet finns en andra linje av brottsutredare inom polisen som har möjlighet att omedelbart genomföra de kompletterande utredningsåtgärder som behöver vidtas för att utredningen snabbt skall kunna slutföras.

Beredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Rikspolisstyrelsen* (RPS) har uppgett sig dela beredningens bedömning av vikten av att andrahandsåtgärder vidtas för att en utredning snabbt skall kunna avslutas. Man har vidare framhållit att de planeringsförutsättningar som styrelsen meddelar polismyndigheterna redan omfattar ett krav på en andra linje vid samtliga polismyndigheter.

Skälen för regeringens bedömning: En polisman får hålla förhör och vidta andra betydelsefulla utredningsåtgärder, t.ex. en brottsplatsundersökning, även om förundersökning inte har hunnit inledas (23 kap. 3 § tredje stycket RB). Det brukar benämnas förstahandsåtgärder och primärutredning. Motivet är att det såväl från utredningssynpunkt som för att påskynda förfarandet är av stort värde att möjliga utredningsåtgärder företas i nära anslutning till brottet. Polisen skall alltså höra t.ex. misstänkta, målsägande och vittnen så fort som möjligt efter att brottet har begåtts.

När en polisman får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal, skall han enligt 9 § polislagen (1984:387) lämna rapport om det till sin förman så snart det kan ske. En polismanns behörighet att under primärutredningen (enligt 23 kap. 3 § tredje stycket RB) företa olika utredningsåtgärder är därför begränsad till det absoluta inledningsskedet av utredningen. Bestämmelsen är tillämplig bara om en behörig undersökningsledare inte har trätt in. Efter det att polismannen har rapporterat till sin förman kan han inte längre företa någon åtgärd på eget ansvar enligt bestämmelsen.

Efter det att polismannen har vidtagit förstahandsåtgärder och genomfört en primärutredning blir det formellt en fråga för polismyndigheten eller åklagaren att bedöma om den fortsatta utredningen skall ske i form av en förundersökning eller en förenklad brottsutredning (23 kap. 3 § första stycket RB).

Utgångspunkten är att så mycket som möjligt av utredningsåtgärderna skall genomföras av de polismän som först kommer till platsen för brottet.

Det finns många exempel på brottsutredningar som rör mängdbrott som i stort sett färdigställs eller i vart fall är möjliga att färdigställa direkt på platsen eller genom att begränsade utredningsåtgärder vidtas därefter. Trots detta kan utredningarna i bland bli liggande en tid utan åtgärd. En orsak till det är att ärendena efter polisens första utredningsåtgärder på plats inte genast utreds vidare. I den fortsatta utvecklingen kan det därför visa sig ändamålsenligt att den polisman som är först på plats i större

utsträckning än i dag slutför hela utredningen när det gäller enklare ärenden. Det kan också vara rationellt i de fall utredningen inte kan färdigställas direkt på plats. I de fall där det inte är möjligt att en och samma polisman slutför utredningen har den s.k. andra linjen stor betydelse. Med en andra linje avses här en utredningsorganisation som kan ta vid direkt efter det att de polismän som gjort ingripandet avslutat sina primäraåtgärder.

Det är mot denna bakgrund lämpligt att det i snabbförfarandet finns en andra linje av brottsutredare inom polisen som har möjlighet att omedelbart genomföra de kompletterande utredningsåtgärder som behöver vidtas för att utredningen snabbt skall kunna slutföras.

4.2.2 Rättsintyg och undersökning av narkotika

Regeringens bedömning: När snabbförfarandet tillämpas bör de brottsutredande myndigheterna kunna få rättsintyg och analysbesked i fråga om narkotika utfärdade inom kortare tid än vad som i dag är normalt. De berörda myndigheterna bör själva utforma en ordning som möjliggör snabbare handläggningstider i angivna hänseenden.

Beredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De berörda myndigheterna som har yttrat sig om dessa frågor delar beredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Rättsintyg

Rättsmedicinalverkets (RMV) ansvar för utfärdande av rättsintyg regleras i 2 § 3 förordningen (1996:613) med instruktion för Rättsmedicinalverket. Där anges att RMV särskilt skall svara för rättsmedicinsk medverkan på begäran av domstol, länsstyrelse, allmän åklagare eller polismyndighet.

Merparten av alla rättsintyg utfärdas av andra offentligtanställda läkare än rättsläkare samt av privatläkare. Det är endast några procent av samtliga intyg som utfärdas av rättsläkare, eller omkring 1 100 varje år.

Enligt polisen i Stockholm levereras fem procent av rättsintygen inom en vecka efter genomförd undersökning, 50 procent inom två veckor, 75 procent inom tre veckor och inom fyra veckor har i stort sett samtliga intyg levererats.

RMV har uppgett att det finns goda möjligheter att förkorta handläggningstiderna för rättsintyg. Under 2002 hade den rättsmedicinska avdelningen i Stockholm en medelhandläggningstid på 13 dagar och denna bör enligt RMV kunna kortas ytterligare inom ramen för försöksverksamheten. Den föreslagna försöksverksamheten ger enligt RMV möjlighet att redan nu pröva ett arbete med kontrakterade rättsintygsskrivande läkare. En förutsättning är enligt RMV dock att det överlämnas åt inblandade myndigheter att själva utforma ordningen och pröva olika lösningar för försöksverksamheten.

Det är enligt regeringens mening svårt att uppskatta i hur många ärenden som det kan bli nödvändigt att införskaffa rättsintyg under försöksverksamheten. Det står dock klart att rättsintyg ibland kommer att behövas och att de nuvarande handläggningstiderna då kan behöva kortas.

Regeringen delar den uppfattning som beredningen och RMV har anfört att frågan om hur handläggningstiderna skall förkortas nu inte bör regleras. Det bör i stället finnas möjlighet för de berörda myndigheterna att pröva olika lösningar för att rättsintygen vid behov skall kunna levereras snabbare. Därför bör det överlämnas åt myndigheterna själva att senare utforma ordningen så att försöksverksamheten blir så effektiv som möjligt.

Undersökning av narkotika

Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL), som är beläget i Linköping, utför laboratorieundersökningar åt polismyndigheterna. Laboratoriet arbetar med avancerad teknik inom de flesta naturvetenskapliga disciplinerna för att finna och säkra spår och söka samband mellan föremål, platser och människor.

Citypolisen i Stockholm skickar omkring 100 prover (material) på misstänkt narkotika till SKL varje månad. Citypolisens transporter till SKL sker vid två tillfällen varje vecka. I brådskande fall har polisen svar från SKL inom två veckor. I normala ärenden får polisen svar på förfrågan inom tre till fyra veckor.

Beredningen har fört diskussioner med företrädare för SKL om vilka möjligheter det finns att under försöksverksamheten korta svarstiderna för undersökningarna.

De olika möjligheter som kan övervägas är enligt beredningen att genomföra en del av analyserna i Stockholm, att se över logistiken i kedjan från beslag till analysbesked, att göra kvantitativa analyser av narkotika enbart i den omfattning som verkligen är nödvändig och att förändra arbetssätt och arbetstidsförläggning vid SKL.

RPS har uppgett att man är positiv till att en del av analysverksamheten förläggs till Stockholm under försöksverksamheten. *Tullverket* har uppgett att svarstiderna för narkotikaanalyser kan förkortas under försökstiden genom att polisen även anlitar Tullverkets laboratorium i större utsträckning än i dag. Laboratoriet har enligt verket modern utrustning och kunskap samt har erfarenhet av att analysera narkotika sedan flera årtionden tillbaka. Tullverket utför snabbanalyser åt Stockholmspolisen redan i dag i brådskande fall.

SKL har till beredningen framfört att det är möjligt att förkorta tiderna för narkotikaanalyser under försöksverksamheten. Som beredningen i samråd med SKL har funnit är det inte nödvändigt att nu föreslå hur detta exakt skall ske. Det ligger ett stort värde i att samtliga de möjligheter till effektiviseringar som har nämnts ovan kan tas till vara. De närmare övervägandena om hur handläggningen skall kunna ske snabbare bör därför göras av de berörda myndigheterna.

Regeringens bedömning: När polisen har redovisat ett ärende till åklagaren, bör åklagaren ha möjlighet att snabbt fatta beslut i åtalsfrågan.

Beredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Riksåklagaren* (RÅ) har uppgett att åklagarväsendet inte kan ta på sig uppgifterna att utfärda stämning och kalla till huvudförhandling utan att man tillförs ytterligare resurser. Även *Jusek* bedömer att åklagarväsendets del i snabbförfarandet inte kan genomföras inom ramen för tilldelade resurser. Man kan därför tillstyrka förslaget endast om det tillskjuts särskilda medel, eller om staten uttalar vilka ärenden som annars skall nedprioriteras.

Skälen för regeringens bedömning: Inledandet av en förundersökning kräver beslut av polismyndigheten eller åklagaren (23 kap. 3 § första stycket RB). Vanligtvis är det polismyndigheten som inleder förundersökning angående mängdbrott. Det blir då också polismyndigheten som leder utredningen. Åklagaren skall ta över ledningen av förundersökningen när någon är skäligen misstänkt för brottet och saken samtidigt inte är av enkel beskaffenhet. Med hänsyn till att snabbförfarandet endast skall tillämpas vid enklare brottmål kommer regelmässigt polismyndigheten att leda sådana utredningar.

Regeringen instämmer i beredningens bedömning att effektivitets-, kvalitets-, och rättssäkerhetsskäl talar för att åklagare bör vara inkopplad tidigt i arbetet främst genom att åtalsprövningen kopplas närmare brottsutredningen. Detta gäller särskilt inom ramen för ett snabbförfarande. De ärenden som bedöms vara lämpliga att handlägga i snabbförfarandet kommer att innehålla vardagsbrott av relativt okomplicerad karaktär. När polisen har redovisat ett sådant ärende till åklagaren, bör åklagaren därför snabbt kunna fatta beslut i åtalsfrågan.

Däremot synes det inte finnas behov av att åklagare är tillgängliga dygnet runt för att kunna fatta beslut i snabbförfarandet.

Även i snabbförfarandet har tingsrätten givetvis samma möjlighet som i andra fall att uppdra åt åklagaren att utfärda stämning och att kalla till huvudförhandling (jfr 45 kap. 1 och 16 §§ RB). Åklagaren kommer också att ha möjlighet att i snabbförfarandet på samma sätt som i övriga ärenden besluta om viss personutredning.

För att underlätta tidsplaneringen för misstänkta, målsäganden och vittnen är det önskvärt att åklagaren, när det är möjligt, tidigt underrättar dessa om preliminär tidpunkt för huvudförhandling. Därigenom skapas även bättre förutsättningar för ett genomförande av huvudförhandlingen inom den korta tid som förutsätts i snabbförfarandet.

Regeringen återkommer i avsnitt 7 om förslagets ekonomiska konsekvenser.

4.3.1 Delgivning av stämning i brottmål

Stämning i brottmål skall tillsammans med vissa andra handlingar delges den tilltalade (45 kap. 9 § andra stycket och 16 § fjärde stycket RB). I delgivningslagen (1970:428) finns bestämmelser bl.a. om hur delgivning skall ske, om vilka delgivningsformer som står till förfogande och om när delgivning skall anses ha skett vid de olika formerna.

Den grundläggande formen för delgivning anges i 3 § första stycket delgivningslagen. Den kallas ordinär delgivning och innebär att myndigheten ombesörjer delgivningen genom att sända handlingen med post eller överlämna den med bud eller på annat sätt till den sökta. Som bevis på att den sökta har mottagit försändelsen begär myndigheten delgivningskvitto eller mottagningsbevis.

Ordinär delgivning kan ske även genom förenklad delgivning enligt 3 a § och 3 b § delgivningslagen. Förenklad delgivning bygger på tanken att den som vet om att ett mål eller ärende är anhängigt vid en myndighet i princip skall kunna delges handlingar genom att myndigheten skickar dessa med post utan krav på mottagningsbevis eller liknande och att den sökta under den tid ärendet pågår har att bevaka sin post. Detta innebär bl.a. att förenklad delgivning får ske endast med den som är part eller har liknande ställning i ett ärende eller mål. Vittnen omfattas alltså inte av bestämmelsen.

Den förenklade delgivningen får användas om det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna (3 a § första stycket delgivningslagen). Den går till så att myndigheten skickar delgivningshandlingen med post och sedan minst en dag senare, som en påminnelse, skickar ett meddelande om att handlingen har sänts. Delgivning anses ha skett när två veckor har förflutit från det att meddelandet skickades, om det inte framstår som osannolikt att handlingen kommit fram till den söktes senast kända adress före tvåveckorsfristens utgång (19 § tredje stycket delgivningslagen).

Förenklad delgivning förutsätter att den som söks för delgivning i förväg har fått upplysning om att den formen för delgivning kan komma att användas. Upplysningen skall delges den sökta på något annat sätt än genom förenklad delgivning. Upplysningen behöver inte delges med den som har inlett målet eller ärendet vid myndigheten eller med den som har gett in en handling, om upplysningen lämnas i nära anslutning till att ansökan eller handlingen har kommit in till myndigheten. Det räcker då med att upplysningen skickas i ett vanligt brev (3 a § andra stycket delgivningslagen).

Upplysningen om att förenklad delgivning kan komma att användas måste som huvudregel lämnas i varje ärende eller mål och i varje instans för sig.

Förenklad delgivning får som huvudregel inte avse stämningsansökningar eller andra handlingar genom vilka ett förfarande vid en myndighet inleds (3 a § tredje stycket delgivningslagen). Som skäl för den regleringen har angetts att särskilt starka krav bör ställas vid

delgivning av handlingar som typiskt sett har mycket stor betydelse för mottagaren (prop. 2000/01:108 s. 33). Det kan nämnas att det finns inskränkningar i andra hänseenden när det gäller delgivning av stämningsansökningar och andra handlingar varigenom förfarandet vid en myndighet inleds (se t.ex. 33 kap. 6 § första stycket RB och 3 § tredje stycket delgivningslagen). Bland annat är det inte tillåtet med telefondelgivning.

Undantag från huvudregeln att förenklad delgivning inte får avse stämningsansökningar eller andra handlingar genom vilka förfarandet vid myndigheten inleds finns för mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning som efter bestridande överlämnas till en tingsrätt, Arbetsdomstolen eller Statens va-nämnd. I ett sådant fall är det tillräckligt med den upplysning som har lämnats vid kronofogdemyndigheten (3 b § första stycket delgivningslagen). Vidare får en tilltalad i ett brottmål vid tingsrätt delges stämningsansökan och andra handlingar i målet genom förenklad delgivning, om han i samband med föreläggande av ordningsbot eller utredning av ett brott som får beivras genom sådant föreläggande har delgetts upplysning om att förenklad delgivning kan komma att användas i brottmålet (3 b § andra stycket delgivningslagen). Upplysningen kan med andra ord delges redan hos polisen vid vissa bötesförseelser och behöver inte delges på nytt i tingsrätten. När denna reglering infördes övervägde regeringen också att införa en möjlighet att använda förenklad delgivning även när det gäller strafföreläggandefallen. Regeringen valde dock då att inte låta även dessa ärenden omfattas av reformen, bl.a. eftersom den tilltalade i dessa ärenden kunde ha svårt att, när information lämnas om att förenklad delgivning kan komma att användas, överblicka vad målet i tingsrätt kommer att avse (prop. 2000/01:108 s. 34-35).

4.3.2 En särskild delgivningsbestämmelse

Regeringens förslag: Den tilltalade skall av åklagare eller domstol få delges stämning och andra handlingar i målet genom förenklad delgivning enligt 3 a § delgivningslagen (1970:428), om den tilltalade vid en polismyndighet eller åklagarmyndighet har upplysts om att sådan delgivning kan komma att användas i brottmålet. För att delgivning skall anses ha skett får vid delgivningstidpunkten för stämningsansökningen inte mer än fem veckor ha förflutit från det att brottsanmälningen upprättades.

Beredningens förslag: Den tilltalade skall anses vara delgiven stämning inom en vecka från det att ett meddelande enligt 3 a § delgivningslagen har skickats till honom eller henne. Beredningen har vidare förslagit en frist om tre veckor som skall räknas från det att brottet kom till polismyndighetens kännedom. Slutligen har beredningen föreslagit att delgivning av kallelser och andra handlingar inte kan delges genom det förenklade förfarandet, med stöd av den underrättelse som polis- eller åklagarmyndighet har lämnat, när fristen för tillämpningen av regeln har löpt ut.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Huddinge tingsrätt, Malmö tingsrätt* och *Riksåklagaren* har uppgett sig vara positiva till förslaget i dess huvuddrag.

JK har i stället uttryckt att man inte ställer sig avvisande till förslaget. *Sveriges Domareförbud* anser att förslaget är godtagbart från rättssäkerhetssynpunkt.

Sveriges advokatsamfund har avstyrkt förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Skälen för beredningens förslag till särskild delgivningsregel i snabbförfarandet

Beredningen har uppgett att det genom dess kontakter med domstolar och andra myndigheter i Stockholmsområdet står klart att det ofta är svårt att få personer delgivna genom ordinär delgivning och att det problemet särskilt gäller för misstänkta och tilltalade i brottmål. Det är inte ovanligt att dessa personer undviker delgivning genom att helt enkelt inte skicka tillbaka delgivningskvittot.

Vidare framstår det enligt beredningens mening som klart att de nuvarande bestämmelserna om delgivning inte låter sig förena särskilt väl med ett snabbförfarande för brottmål, där tanken är att misstankar om brott mot icke frihetsberövade personer skall handläggas vid tre olika myndigheter (polis, åklagare och tingsrätt) under en relativt kort tidsperiod.

Beredningen anser också att de formaliakrav som ställs upp för att delgivning skall anses ha skett är onödigt rigorösa när förfarandet skall äga rum under en så kort tidsperiod som det blir fråga om i snabbförfarandet. Det nu sagda gäller enligt beredningen särskilt för tilltalade i brottmål som skall delges stämningen och samtidigt kallas vid vite till huvudförhandling i snabbförfarandet. Det behöver därför enligt beredningen införas en bestämmelse som gör det möjligt att delge stämningen och andra handlingar med den tilltalade på ett enklare sätt än vad som nu är möjligt enligt delgivningslagen.

Bör det införas en särskild delgivningsregel för snabbförfarandet?

Regeringen finner på av beredningen ovan anförda skäl att det i ett snabbförfarande bör finnas en regel som gör det möjligt att delge stämning och andra handlingar med den tilltalade på ett enklare och snabbare sätt än vad som enligt gällande bestämmelser är möjligt. Detta är enligt regeringens bedömning en nödvändighet för att möjliggöra ett praktiskt fungerande snabbförfarande. Frågan är hur en sådan regel bör utformas.

Kan förenklad delgivning komma i fråga?

Som framgår ovan har regeringen tidigare ansett att man bör vara försiktig med att utöka användningsområdet för förenklad delgivning när det gäller stämningsansökan i brottmål. Men eftersom hela

snabbförfarandet förutsätts äga rum under en kort tidsperiod är det enligt regeringens mening nu rimligt att kräva av en brottsmisstänkt person att han eller hon under en sådan begränsad tid håller sig informerad om de postförsändelser som sänts till den adress som den misstänkte uppgett sig kunna nås på.

Sveriges advokatsamfund har till stöd för sitt avstyrkande anfört att det – med beaktande av möjligheten till utevarodom – genom ett förenklat delgivningsförfarande finns en risk att den enskilde skulle kunna genomgå hela rättsprocessen, från det att han eller hon delgetts misstanke om brott till och med lagakraftvunnen dom, utan att ha kännedom om vad som hänt i målet. Vi menar att samfundets farhågor endast torde kunna gälla de misstänkta som, oavsett delgivningsform, inte har för avsikt att medverka i processen. Vidare skall det förenklade förfarandet i snabbförfarandet liksom annars inte få användas, om det är olämpligt med hänsyn till omständigheterna (3 a § delgivningslagen). Vi anser därför att det bör vara möjligt att i snabbförfarandet kunna delge den misstänkte stämning och andra handlingar i målet genom förenklad delgivning.

I likhet med beredningen finner vi att den ordning som finns för ordningsbotsfallen i 3 b § delgivningslagen och som bygger på förenklad delgivning mycket väl, med en mindre förändring, skulle kunna utnyttjas i snabbförfarandet.

När bör delgivning av en upplysning om att förenklad delgivning fortsättningsvis kan komma att användas i målet äga rum?

I ett snabbförfarande bör misstänkta, målsägande och vittnen redan vid första kontakten med polisen lämna uppgifter om adress, telefonnummer till bostad och arbete, mobiltelefonnummer och de andra kontaktmöjligheter som finns.

Misstänkta bör vid samma tillfälle kunna delges upplysningen om att målet avses bli handlagt i snabbförfarandet och om de särskilda regler för delgivning som gäller för detta. Som huvudregel bör en sådan delgivning ske vid ett personligt sammanträffande mellan den som skall delges och polisen, antingen i samband med ingripandet på platsen eller vid ett senare förhör. Det är lämpligt att information om snabbförfarandet även lämnas till målsägande och vittnen.

I likhet med den ordning som gäller enligt 3 b § delgivningslagen bör delgivningen av upplysningen om reglerna inte behöva göras om vid tingsrätten. Ärendet kommer upp vid tingsätten efter en mycket begränsad tid. Ett sådant delgivningsförfarande är därför godtagbart ur rättssäkerhetssynpunkt. Tingsrätten bör alltså kunna delge stämningen och andra handlingar på det förenklade sättet genom att sända handlingarna med post till den tilltalade under den adress som han eller hon uppgett sig kunna nås på och minst en dag senare skicka ett meddelande om att handlingarna sänts.

För att handläggningen av målet i snabbförfarandet inte skall dra ut på tiden i onödan, eller med andra ord för att minska den passiva tiden, har beredningen föreslagit att delgivning skall anses ha skett när en vecka har förflutit från det att meddelandet skickades med post. Detta skall enligt förslaget dock inte gälla, om det med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att handlingen dessförinnan kommit fram till den adress som den sökta har uppgivit.

Enligt beredningen är det just snabbheten i det tänkta förfarandet som gör att det är godtagbart från rättssäkerhetssynpunkt med något mindre rigorösa regler för delgivning av stämning än normalt. Ju kortare tid som ärendet är under handläggning vid myndigheterna, desto starkare krav kan enligt beredningen framställas på att den misstänkte bevakar sin post och ser till att han kan ta del av den.

Mot denna bakgrund är det enligt beredningen vidare rimligt att sätta upp en längsta tidsfrist inom vilken myndigheterna kan utnyttja delgivningsregeln. Efter den fristens utgång bör domstolen enligt förslaget vara hänvisad till att använda de vanliga reglerna i delgivningslagen. En sådan tidsfrist kommer också enligt beredningen att föra det positiva med sig att den verkar påskyndande på myndigheternas handläggning av saken. Beredningen föreslår att tidsfristen bestäms till tre veckor från det att brottet kom till polismyndighetens kännedom. Inom den tiden skall således den misstänkte enligt förslaget delges stämningen och andra handlingar i målet.

RÅ anser att den föreslagna tidsfristen för tillämpning av delgivningsregeln förefaller orealistisk. Om rättsväsendet skall ges någon rimlig möjlighet att utnyttja det effektiva redskap som förenklad delgivning utgör är det enligt *RÅ*:s mening nödvändigt att utforma regeln på ett annat sätt. *RÅ* föreslår att tiden tre veckor förlängs till det dubbla. Även *Malmö tingsrätt* anser att tidsfristen om tre veckor är något snäv och att målsättningen med snabbförfarandet kan bli svår att uppfylla. *Svea hovrätt* har anmärkt att den föreslagna treveckorsfristen kan vara alltför kort med hänsyn till de mål där man behöver inhämta rättsintyg eller narkotikaanalyser.

Som tidigare har nämnts skall förenklad delgivning enligt gällande ordning anses ha skett när två veckor har förflutit från det att meddelandet skickades. Tidsfristen motiverades av rättssäkerhetsskäl (prop. 1990/91:11 s. 19). Vi bedömer att den gällande tidsfristen om två veckor även bör omfatta de brottmål som handläggs i snabbförfarandet.

Den föreslagna treveckorsfristen innebär att utredningen alltid måste slutföras och stämning utfärdas inom två veckor. Åtal får inte beslutas förrän den misstänkte och dennes försvarare fått del av utredningen och erhållit skäligen råd. Enligt regeringens mening bör även vid enkla brottsutredningar några dagars råd beredas den misstänkte och – i förekommande fall – dennes försvarare. Detta innebär att den faktiska utredningstiden blir betydligt kortare än två veckor. Det finns enligt regeringens mening en risk att den föreslagna mycket korta faktiska utredningstiden som snabbförfarandet kräver kommer att innebära att de brottsutredande myndigheterna kan komma att välja eller tvingas att inte handlägga även enklare ärenden genom snabbförfarandet. Regeringen

anser därför att en faktisk utredningstid om i vart fall två veckor bör stå till myndigheternas förfogande. Med beaktande av att regeringen här föreslår att den tid om två veckor som föreskrivs i 19 § andra stycket delgivningslagen även skall gälla i snabbförfarandet bör tidsfristen för användningen av delgivningsregeln bestämmas till fem veckor.

Från vilken tidpunkt skall femveckorsfristen beräknas?

Beredningen har föreslagit att fristen skall beräknas från det att brottet kommer till polismyndighetens kännedom, genom anmälan eller på annat sätt. Som skäl för detta har angetts att tillämpningsområdet för snabbförfarandet inte skall begränsas i onödan.

JO har föreslagit att fristen i stället skall beräknas från tidpunkten för upprättandet av anmälan. JK, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Huddinge tingsrätt och Sveriges Domareförbund förordar att tidsfristen skall räknas från den tidpunkt då den enskilde underrättades om att förenklad delgivning kan komma att användas.

Som flera remissinstanser påpekat är det lämpligare att i stället beräkna fristen från den tidpunkt då den enskilde underrättades om att förenklad delgivning kan komma att användas. Med en sådan regel finns det dock en risk för att tidsfristen inte verkar tillräckligt påskyndande för myndigheterna att handlägga ärendet. Regeringen föreslår därför att fristen, som JO har föreslagit, i stället skall beräknas från tidpunkten för upprättandet av anmälan.

Är det lämpligt att den särskilda delgivningsbestämmelsen inte alls kan användas efter femveckorsfristens utgång?

Beredningen har föreslagit att delgivningsbestämmelsen bör utformas på så sätt att den i praktiken skulle kunna tillämpas endast vid ett tillfälle i samma mål. Den delgivning av stämning som ägt rum inom ramen för snabbförfarandet skulle dock vara giltig under hela den fortsatta handläggningen. Vid en kallelse till en eventuell ny huvudförhandling skulle det därför enligt beredningens förslag bli nödvändigt att tillämpa de vanliga reglerna för delgivning av den kallelsen. Detta skulle t.ex. innebära att den tilltalade behöver delges upplysning om att förenklad delgivning kan komma att användas enligt de vanliga bestämmelserna i delgivningslagen. En sådan upplysning skulle kunna lämnas av tingsrätten i samband med att rätten utfärdar stämningen. Men om stämning inom ramen för snabbförfarandet utfärdas av åklagare måste rätten, för det fall att den tilltalade uteblir från första huvudförhandlingstillfället och målet inte kan avgöras i den tilltalades utevaro, tillämpa de vanliga reglerna för delgivning av kallelser.

Riksrevisionsverket har anfört att den föreslagna begränsningen medför att dagens besvär med inställda huvudförhandlingar i brottmål på grund av delgivningsproblem kommer att bestå och förordar därför att begränsningen inte genomförs.

Huddinge tingsrätt har uppgett att man har goda erfarenheter av den ordning som gäller för underrättelser om förenklad delgivning i den summariska processen. Enligt tingsrätten har underrättelsen om

förenklad delgivning använts vid handläggningen av överlämnade mål utan att det, så vitt erfarits, föranlett rättsförluster för enskilda. En motsvarande ordning bör enligt tingsrätten därför kunna gälla även för kallelser i ett brottmålsförfarande som karaktäriseras av snabba handläggningsåtgärder. Att begränsa den tid som en misstänkt i ett snabbförfarande kan nås med en förenklad delgivning på så sätt som utredningen har föreslagit bör därför enligt tingsrätten endast gälla delgivning av stämning.

Inget hindrar att förenklad delgivning av exempelvis kallelser används i dag i det ordinära brottmålsförfarandet när den tilltalade, i samband med att han eller hon har delgetts stämning och kallelse, har delgetts upplysning om att det delgivningsförfarandet kan komma att användas i målet. Enbart den omständigheten att den tilltalade i snabbförfarandet delgetts stämning och en första kallelse till huvudförhandling genom det förenklade delgivningsförfarandet motiverar enligt regeringens mening inte att den tilltalade inte skulle kunna delges en andra kallelse genom det förfarandet. Det finns inte heller några andra skäl för att tilltalade i snabbförfarandet i detta hänseende skulle behandlas annorlunda än tilltalade i det ordinära brottmålsförfarandet. Lagtexten bör därför utformas på ett sådant sätt att den begränsande tidsfrist som gäller för att delgivningsbestämmelsen skall få tillämpas endast gäller delgivning av stämningar.

Är det lämpligt att avgränsa delgivningsbestämmelsens tillämpningsområde till tilltalade?

Beredningens förslag innebär att bestämmelsen om förenklad delgivning i snabbförfarandet endast kan tillämpas för delgivning med den tilltalade. Beredningen har övervägt om man i ett snabbförfarande inte skulle kunna låta förenklad delgivning ske även med målsägande och med vittnen. Men mot bakgrund av att problemet med delgivning av dessa kategorier enligt beredningens uppfattning inte är särskilt stora har man stannat för att inte föreslå några särskilda regler i denna del. Sådana personer får enligt förslaget således delges enligt vanliga regler.

Riksrevisionsverket har uppgett att man inte delar beredningens bedömning. Enligt verket har det genom dess granskningar framkommit att framför allt vittnen inte sällan kan vara benägna att utebli. Dessutom påpekar verket att reguljär delgivning är besvärligare för tingsrätterna. Verket föreslår därför att även vittnen och målsäganden skall kunna kallas genom det förenklade delgivningsförfarandet.

Enligt regeringens mening finns det anledning att överväga om även målsäganden och vittnen i snabbförfarandet skall kunna delges kallelser genom det förenklade delgivningsförfarandet. Men det saknas nu beredningsunderlag för ett ställningstagande. Frågan bör därför övervägas vidare i samband med att snabbförfarandet utvärderas.

Bör delgivningsbestämmelsen kompletteras med en särskild tidsfrist för huvudförhandling i tingsrätten?

Regeringen delar beredningens uppfattning att det med beaktande av den tidsfrist för tillämpning av de särskilda delgivningsreglerna som föreslås saknas behov av någon särskild författningsreglerad frist inom vilken huvudförhandling skall hållas. En särskild tidsfrist för huvudförhandlingen skulle enbart få karaktären av målsättningsregel som skulle behöva vara försedd med undantag. Den skulle dessutom kunna leda till processuella komplikationer. Det bör därför enligt regeringens mening inte införas en särskild författningsreglerad frist för huvudförhandling i snabbförfarandet.

4.3.3 Offentliga försvarare

Regeringens bedömning: Det finns inte skäl att föreslå en särskild advokatberedskap.

Beredningens förslag: Beredningen föreslår att det för snabbförfarandet skall införas en ordning med beredskap för advokater.

Remissinstanserna: *Stockholms tingsrätt* har ifrågasatt behovet av en särskild advokatberedskap som enligt tingsrätten medför stora kostnader. *Sveriges advokatsamfund* menar att frågan om förordnande av offentlig försvarare lätt kan lösas genom det redan utarbetade samrådsförfarande som finns mellan landets domstolar och advokatkåren. De advokater som bemannar den s.k. häktesjouren bör enligt samfundet lämpligen även komma ifråga när det gäller nu aktuell typ av mål.

Skälen för regeringens bedömning: Som framgår nedan föreslår regeringen att snabbförfarandet skall inledas på försök vid Stockholms tingsrätt. Det är enligt Stockholms tingsrätt inga problem att vid den tingsrätten med mycket kort varsel förordna en advokat som offentlig försvarare som kan inställa sig vid en förhandling. Vårt förslag innebär ett förfarande som är ett par veckor längre än beredningens. Mot denna bakgrund finner vi att det nu saknas skäl att föreslå en särskild advokatberedskap. Inget hindrar dock att samfundet och Stockholms tingsrätt, om det bedöms lämpligt, kommer överens om en praktisk ordning för förordnande av offentliga försvarare i snabbförfarandet.

4.3.4 Yttranden från den lokala kriminalvårdsmyndigheten

Regeringens bedömning: Den lokala kriminalvårdsmyndigheten bör vara organiserad så att myndigheten kan sammanställa yttranden i snabbförfarandet inom den tid som tingsrätten eller åklagaren bestämmer.

Beredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Kriminalvårdsstyrelsen har förklarat sig inte ha någon erinran mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Den misstänktes personliga förhållanden är inte sällan avgörande för domstolens ställningstagande i påföljdsfrågan. För att domstolen skall få det beslutsunderlag som behövs föreskrivs därför i 46 kap. 9 § RB att viss utredning kring den

tilltalades person skall förebringas vid huvudförhandlingen. Enligt bestämmelsen skall det, när någon annan påföljd än böter kan komma i fråga eller när det annars finns särskild anledning, förebringas utredning rörande tidigare straff, den tilltalades levnadsomständigheter och personliga förhållanden som kan antas vara av betydelse. Vid huvudförhandlingen finns vidare möjlighet för rätten, åklagaren och försvararen att ställa frågor till den tilltalade och på det sättet få en kompletterande bild av förhållandena.

Den skriftliga utredning som förebringas vid huvudförhandlingen har normalt inhämtats från en lokal kriminalvårdsmyndighet. Rätten har enligt 1 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. en skyldighet att inhämta yttrande från den lokala kriminalvårdsmyndigheten när det behövs för att avgöra en påföljdsfråga eller annars behövs en särskild utredning om den misstänktes personliga förhållanden eller om åtgärder som kan antas bidra till att han eller hon avhåller sig från fortsatt brottslighet. Om den utredning som behövs ändå finns tillgänglig för rätten eller rätten inhämtar utredning på annat sätt, behöver yttrande inte inhämtas. Beslut att inhämta yttrande från den lokala kriminalvårdsmyndigheten skall meddelas så snart det lämpligen kan ske. Innan åtal har väckts får beslut meddelas av åklagare (2 §). I beslutet skall anges inom vilken tid yttrandet skall lämnas. Om yttrandet skall lämnas inom kortare tid än en månad, skall rätten eller åklagaren innan beslutet fattas samråda med den lokala frivårdsmyndigheten (1 § förordningen [1992:289] om särskild personutredning i brottmål).

Den relativt korta tidsramen i snabbförfarandet innebär att yttranden enligt 1 § lagen om särskild personutredning i brottmål, m.m. i mål som handläggs enligt snabbförfarandet ofta behöver färdigställas inom kortare tid än en månad. Det är därför lämpligt att det inom den lokala kriminalvårdsmyndigheten finns en organisation som möjliggör för myndigheten att ta fram dessa yttranden inom den kortare tid än en månad som tingsrätten eller åklagaren bestämmer. Samråd av det skälet att yttrandet skall lämnas inom kortare tid än en månad bör enligt regeringens mening av praktiska skäl inte behöva ske i de fallen.

5 Utredningar om brott

5.1 Förundersökning

I svensk rätt gäller en i princip absolut åtalsplikt. Enligt 20 kap. 6 § rättegångsbalken (RB) skall åklagaren föra talan om brott som hör under allmänt åtal, om inte annat är stadgat. Åtalsplikten är förenad med en absolut förundersökningsplikt som kommer till uttryck i 23 kap. 1 § RB. Enligt bestämmelsen skall förundersökning inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal har förövats. Från denna huvudregel görs dock flera undantag. En förundersökning behöver inte inledas om det är uppenbart att brottet inte går att utreda eller det finns förutsättningar för

förundersökningsbegränsning enligt 23 kap. 4 a § RB. Vidare kan förundersökning underlåtas om det finns förutsättningar för att utreda brottet inom den förenklade utredningsformen enligt 23 kap. 22 § RB (se nästa avsnitt).

Förundersökningen har enligt 23 kap. 2 § RB två huvudsakliga syften. Det ena syftet är att utröna om brott föreligger, vem som skäligen kan misstänkas för brottet och att skaffa tillräckligt material för bedömning av frågan om åtal skall väckas. Det andra syftet är att bereda målet så att bevisningen kan förebringas i ett sammanhang vid huvudförhandlingen. Ett tredje syfte, som inte är omnämnt i 23 kap. 2 § RB, är att ge den misstänkte vetskap om åklagarens utredningsmaterial och möjliggöra för honom att få detta justerat och berikat som ett led i förberedelserna av sitt försvar. Ytterligare ett syfte med förundersökningen kan sägas vara att utreda om det finns något enskilt anspråk och vilka omständigheter det i så fall grundas på.

Under förundersökningen får tvångsmedel enligt 24-28 kap. RB användas.

För att en misstänkt på olika sätt skall kunna ta till vara sin rätt, t.ex. genom att anlita försvarare, skall den som är skäligen misstänkt för ett brott underrättas om misstanken mot honom i samband med att han hörs (23 kap. 18 § första stycket RB).

Vid förundersökningen skall enligt 23 kap. 21 § första stycket ett s.k. förundersökningsprotokoll föras. I protokollet skall det som är av betydelse för utredningen antecknas och ge en trogen bild av detta.

Ett undantag från protokolleringsskyldigheten finns i 23 kap. 21 § tredje stycket RB. Enligt den bestämmelsen får polisen i mindre mål i stället för protokoll föra kortfattade anteckningar över det väsentliga som har förekommit vid förundersökningen. Enligt 24 § förundersökningskungörelsen (1947:948), (FuK), får den förstnämnda bestämmelsen tillämpas om brottet kan antas inte föranleda annan påföljd än böter och förundersökningen är av mindre omfattning. Bestämmelserna om förundersökningsprotokoll gäller då i tillämpliga delar. De formella reglerna i 23 kap. RB skall alltså iakttas även när detta förfarande tillämpas. Effektivitetsvinsten och förenklingen består i att något formellt protokoll inte behöver sättas upp. En utsaga behöver inte återges i annan form än att förhørsledaren lämnar en redogörelse för det väsentliga innehållet. Redogörelsen behöver inte heller vara granskad av den hörde.

Efter att åklagaren har beslutat om åtal har den misstänkte och försvararen rätt att få en avskrift av protokollet eller anteckningarna från förundersökningen (23 kap. 21 § fjärde stycket RB).

Innan åtal väcks skall den misstänkte och hans försvarare i regel ha fått tillfälle att ta del av hela utredningen. Den misstänkte har enligt 23 kap. 18 § första stycket RB också rätt att ange den utredning som han anser önskvärd och i övrigt anföra vad han anser vara nödvändigt. En underrättelse om detta skall lämnas eller sändas till den misstänkte och hans försvarare. Den misstänkte och försvararen har därefter rätt att få skäligen rådrom för att överväga situationen och vidta de åtgärder som de anser vara lämpliga. Det är först efter detta som åtal får beslutas.

Skulle den misstänkte eller dennes försvarare anse att utredningen behöver kompletteras i något avseende, kan de efter begäran få det utfört, om det kan antas vara av betydelse för undersökningen. Prövningen görs

5.2 Förenklad brottsutredning

Som ett undantag från regeln att brottsutredningar skall göras i förundersökningens form föreskrivs i 23 kap. 22 § RB att en förundersökning enligt bestämmelserna i 23 kap. RB inte behöver genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och brottet inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter. Här är alltså fråga om att göra en sannolikhetsbedömning i det enskilda fallet i åtals- och påföljdsfrågorna. Den förenklade utredningsformen (fortsättningsvis benämnd förenklad brottsutredning) kan användas både för brott som endast har böter i straffskalan och för brott där fängelse ingår i straffskalan.

Förundersökning är enligt bestämmelsen inte heller nödvändig för förseelser i rättegången och brott i vissa fall inför rätten eller när åklagaren utvidgar väckt åtal. Dessa fall kommer inte att beröras närmare här.

Bestämmelsen om förenklad brottsutredning enligt 23 kap. 22 § RB har funnits sedan RB trädde i kraft år 1948. Den tar i första hand sikte på de fall där brottet kan utredas direkt på platsen för ett ingripande. Den kan också användas i andra situationer som t.ex. när den misstänkte erkänner och det samtidigt finns förutsättningar att utfärda strafföreläggande eller ordningsbot.

Bestämmelsen innebär inget undantag från kravet på utredning. Reglerna om åtalsplikt påverkas inte och utredningen måste ge ett tillräckligt underlag för prövningen av skuld- och påföljdsfrågorna. Samma objektivitetskrav som under en förundersökning gäller. Beträffande formerna för förhör och inhämtande av annan utredning kan reglerna om förundersökning tillämpas analogt.

De formella skillnader som finns mellan förundersökning och förenklad brottsutredning kan i huvudsak sammanfattas i tre punkter.

- Det finns ingen skyldighet att i den förenklade utredningsformen underrätta den misstänkte om misstanke om brott. I 25 § FuK anges dock att det i en förenklad brottsutredning ändå bör framgå av en polisrapport eller av en annan liknande handling om den misstänkte erkänner eller förnekar gärningen. Riksdagens ombudsmän (JO) anser därför att bestämmelserna innebär att den misstänkte, också vid en förenklad brottsutredning enligt 23 kap. 22 § RB, skall underrättas om misstanken, även om någon formell delgivning inte behöver ske (se Justitieombudsmännens ämbetsberättelse 2001/02 s. 95).
- Det behövs inte något förundersökningsprotokoll. Enligt 24-25 §§ FuK gäller dock även i dessa fall vad som föreskrivs om protokoll, med den begränsningen att en utsaga inte behöver anges på annat sätt än att förhørsledaren lämnar en redogörelse för det väsentliga innehållet. Redogörelsen behöver inte heller vara granskad av den hörde.
- Den misstänkte behöver inte underrättas om rätten att ta del av utredningen när den är slutförd.

Förenklad brottsutredning används i mycket stor utsträckning vid bötesföreläggelser, exempelvis hastighetsöverträdelser. När föreläggande av ordningsbot utfärdas direkt på platsen förs normalt endast kortfattade anteckningar på ordningsbotsblanketten.

5.3 Överväganden och förslag

5.3.1 Tvångsmedel vid förenklade brottsutredningar

Regeringens förslag: Tvångsmedlet *beslag* skall få användas vid förenklade brottsutredningar enligt 23 kap. 22 § RB.

Beredningens förslag: Beredningen föreslår att tvångsmedlen medföljande till och kvarstannande vid förhör, hämtning och medtagande till förhör, gripande, beslag, husrannsakan eller annan sådan undersökning, kroppsvisitation och kroppsbesiktning skall få användas vid det av beredningen föreslagna utvidgade förenklade brottsutredningsförfarandet. Den dokumentationsskyldighet som föreskrivs för tvångsmedelsbeslut och regleringen av vem som är behörig att fatta ett sådant beslut skall enligt förslaget gälla även vid användande av tvångsmedel under det förenklade brottsutredningsförfarandet.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har tillstyrkt beredningens förslag. *RPS* vill vidare att lagstiftningen skall vara utformad så att alla förekommande tvångsmedel formellt skall kunna användas vid en förenklad brottsutredning.

Några myndigheter, bl.a. *Hovrätten för Övre Norrland*, *Malmö tingsrätt* och *RA* menar i stället att vissa av de föreslagna tvångsmedlena av rättssäkerhetsskäl inte skall kunna användas vid en förenklad brottsutredning.

Juridiska fakultetsnämnden vid Lunds universitet anser att när tvångsmedel såsom gripande, beslag, husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning används finns det skäl att ställa så stora krav på hela dokumentationen av undersökningen att en förenklad brottsutredning inte är lämplig av rättssäkerhetsskäl.

Beredningens förslag har avstyrkts av *JO*.

Skälen för regeringens förslag

Gällande reglering för de brottsutredande myndigheterna

En brottsutredning skall normalt genomföras i förundersökningens form (23 kap. 1 § RB). Om användande av tvångsmedel under en förundersökning gäller enligt 23 kap. 16 § RB vad som föreskrivs i 24–28 kap. RB. De sistnämnda kapitlen innehåller regler om tvångsmedel.

Det förenklade brottsutredningsförfarandet regleras i 23 kap. 22 § RB. I rättegångsbalken finns inte någon reglering om användning av tvångsmedel vid en förenklad brottsutredning. Avsaknaden av en

reglering kan medföra en viss osäkerhet om tvångsmedel kan användas inom ramen för en förenklad brottsutredning.

Frågan har behandlats av JO som menar att det redan av ordalydelsen av 23 kap. 16 § RB framgår att lagstiftarens avsikt har varit att de tvångsmedel som nämns i 24 – 28 kap. RB får användas under en brottsutredning endast inom ramen för en förundersökning. Det framkommer enligt JO inte heller någon annan uppfattning i förarbetena till rättegångsbalken eller den auktoritativa processrättsliga litteraturen. En förutsättning för att vidtagandet av en straffprocessuell tvångsåtgärd enligt 24–28 kap. RB skall framstå som rättsenlig i situationer där en förundersökning inte har inletts är därför enligt JO att förundersökning anses vara inledd genom att åtgärden vidtas. Härav följer enligt JO att det inte är rättsligen möjligt att genomföra en förenklad utredning sedan en sådan åtgärd vidtagits (se Justitieombudsmännens ämbetsberättelse 2001/02 s. 95).

Tullverket genomför varje år ett stort antal förenklade brottsutredningar enligt 23 kap. 22 § RB. Dess brottsutredande verksamhet regleras i lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen). Enligt 19 § smugglingslagen får Tullverket fatta beslut om att inleda förundersökning enligt bestämmelserna i 23 kap. RB angående särskilt angivna brott. Tullverket ges vidare samma befogenheter och skyldigheter som undersökningsledaren har enligt rättegångsbalken. Tullverket får således bl.a. besluta om tvångsmedel. I smugglingslagen finns vidare särskilda bestämmelser om befogenhet för tjänsteman vid Tullverket att genomföra vissa tvångsmedel.

Skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet regleras i lagen (1997:1024) om skattemyndigheternas medverkan i brottsutredningar (LSMB). Enligt dess 2 § får åklagare i en förundersökning anlita biträde av skattemyndighet. Skattemyndigheten får inte verkställa beslut om tvångsmedel. Vidare får skattemyndigheten till skillnad från Tullverket inte på egen hand bedriva förundersökning. Däremot får skattemyndigheten enligt 3 § LSMB på egen hand besluta om och genomföra förenklade brottsutredningar enligt 23 kap. 22 § RB angående vissa särskilt angivna brott, om det kan antas att den misstänkte erkänner gärningen.

Riksskatteverket har i sitt remissvar påtalat att skattebrottsenheterna sedan LSMB trädde i kraft år 1998 inte har genomfört någon förenklad brottsutredning, bl.a. därför att det saknas bestämmelser om vilka utredningsåtgärder skattemyndigheternas skatteutredande personal får vidta och därför att den skatteutredande personalen inte bör påbörja en brottsutredning. Dessa frågor har inte utretts av beredningen och får behandlas i ett annat sammanhang.

Bör det finnas en möjlighet att använda tvångsmedel vid förenklade brottsutredningar?

De brottsutredande myndigheterna har till beredningen framfört att begränsningen vad gäller användning av tvångsmedel under en förenklad utredning ofta leder till omotiverade effektivitetsförluster. Beredningen har förklarat sig dela den bedömningen.

De brottsutredande myndigheterna har framfört att det största behovet av att använda straffprocessuella tvångsmedel under en förenklad brottsutredning avser beslag. Det gäller inte minst mot bakgrund av möjligheten enligt 48 kap. 2 § RB att i ett strafföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot besluta om förverkande av egendom. Beredningen menar att en möjlighet att använda beslag under förenklade brottsutredningar på ett tydligt sätt skulle innebära att effektiviteten ökade i brottsutredningsförfarandet. En sådan ordning inger enligt beredningen inte heller några farhågor från rättssäkerhetssynpunkt.

JO har framfört att det finns anledning att överväga en lagändring som tillåter användning av tvångsmedlet beslag inom ramen för det nuvarande förenklade utredningsförfarandet. En sådan ändring kommer enligt JO att få praktisk betydelse i de fall där utredningen i sin helhet har genomförts direkt på platsen men det sedan inte går att nå den misstänkte med en slutdelgivning och det därför inte är möjligt att slutföra ett förundersökningsförfarande på sådant sätt att ärendet kan lämnas till åklagare. Brott som här kan vara aktuella är enligt JO bl.a. brott mot knivlagen och ringa narkotikabrott.

Regeringen delar beredningens uppfattning att en lagreglering avseende beslag vid förenklade brottsutredningar bör effektivisera brottsutredningsförfarandet både för polisen och Tullverket. Om tvångsmedlet beslag används vid sådana utredningar behöver de brottsutredande myndigheterna inte av formella skäl använda förundersökningsförfarandet, när det inte finns sakliga skäl för detta. Med beaktande av de förslag beträffande förfarandefrågor som redovisas nedan finner regeringen att en sådan möjlighet även tillgodoser högt ställda krav på rättssäkerhet i förfarandet.

Det bör därför i en bestämmelse uttryckligen klargöras att tvångsmedlet beslag får användas inom ramen för förenklade brottsutredningar. Regeringen bedömer i nästa avsnitt att beredningens förslag till ett utvidgat tillämpningsområde för förenklade brottsutredningar inte bör genomföras. Det saknas därför skäl för att nu införa en möjlighet att använda även andra tvångsmedel än beslag vid förenklade brottsutredningar.

Den misstänkte skall aldrig kunna försättas i en sämre ställning av det skälet att brottsutredningen handläggs som förenklad brottsutredning i stället för som förundersökning. De bestämmelser om beslag som finns i 27 kap. RB bör därför vara tillämpliga vid beslag som vidtas inom ramen för en förenklad brottsutredning. Den föreslagna ordningen bör därför regleras på så sätt att bestämmelserna i 27 kap. RB om beslag även skall vara tillämpliga vid en förenklad brottsutredning enligt 23 kap. 22 § första stycket RB.

5.3.2 Bör tillämpningsområdet för förenklade brottsutredningar väsentligen utvidgas?

Regeringens bedömning: Beredningens förslag att väsentligen utvidga tillämpningsområdet för det förenklade brottsutredningsförfarandet bör inte genomföras.

Beredningens förslag: Beredningen föreslår att tillämpningsområdet för det förenklade brottsutredningsförfarandet väsentligen skall utvidgas. Förslaget innebär att polismyndigheten eller åklagaren skall ha möjlighet att inleda en förenklad brottsutredning i stället för en förundersökning, om det finns anledning att anta att brottet kommer att bli enkelt att utreda. Förutsättningarna är att den misstänkte erkänner gärningen och erkännandet framstår som materiellt riktigt eller om det för brottet inte är föreskrivet svårare straff än fängelse i tre år. Under en förenklad brottsutredning skall vissa tvångsmedel få användas, nämligen medföljande till och kvarstannande vid förhör, hämtning och medtagande till förhör, gripande, beslag, husrannsakan eller annan sådan undersökning, kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Genom att förenklad brottsutredning används i stället för förundersökning faller den omfattande dokumentationsskyldigheten bort, bl.a. bestämmelserna om upptagningar av förhörsutsagor, som föreskrivs för förundersökningar. Enligt förslaget skall det i stället föras kortfattade anteckningar över det väsentliga som har förekommit i utredningen. Vidare bortfaller skyldigheten att underrätta den misstänkte om rätten att ta del av utredningen innan åtal väcks (den så kallade slutdelgivningen). För att tillgodose den misstänktes rättssäkerhetsintressen föreslås i stället att han eller hon under den förenklade brottsutredningen skall få ett informationsblad där hans eller hennes rättigheter i olika avseenden beskrivs.

Beredningens lagförslag återges i *bilaga 2*.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. Flera remissinstanser, bl.a. huvuddelen av tillfrågade domstolar, *Justitiekanslern* (JK), *RPS* och *Brottsförebyggande rådet* är i huvudsak positiva till förslagen i betänkandet. RPS har dock uttryckt tveksamhet över bl.a. borttagandet av dokumentationsskyldigheten.

Juridiska fakultetsnämnden vid Lunds Universitet är kritisk till förslagen.

JO, RÅ, Ekobrottsmyndigheten (EBM) och *Sveriges advokatsamfund*, avstyrker förslagen.

Skälen för regeringens bedömning

Som nämnts tidigare pågår nu ett omfattande arbete inom rättsväsendets myndigheter för att öka effektiviteten och kvaliteten i verksamheten. Enligt Rikspolisstyrelsens och Riksåklagarens årsredovisningar för 2002 har genomströmningstiderna i dessa myndigheters brottsutredande verksamhet minskat sedan år 2000. Detta är förstås en positiv utveckling.

Några remissinstanser, *JO*, *RA* och *EBM*, har ifrågasatt om de av beredningen föreslagna ändringarna kommer att medföra påtagliga förbättringar av genomströmningstiderna.

Den förändring som beredningen föreslagit innebär en markant utvidgning av tillämpningsområdet för förenklade brottsutredningar. Det är av stor betydelse att en sådan förändring i lagstiftningen verkligen kommer att leda till de åsyftade effektiviseringsvinsterna. Mot denna bakgrund väcker det tveksamhet att vissa av de brottsutredande myndigheterna själva ifrågasatt om förslagen verkligen kommer att leda till påtagliga förändringar av genomströmningstiderna. Det är också viktigt att överväga om de önskade effekterna kan uppnås på annat sätt. Som redovisas nedan anser regeringen att de verksamhetsmässiga problem som påtalats när det gäller krav på dokumentation och slutdelgivning bör kunna angripas på annat sätt än att kraven slopas.

Regeringen anser vidare att det är av stor betydelse att myndigheternas utvecklingsarbete för att effektivisera brottsutredningsverksamheten intensifieras ytterligare. Myndigheternas arbete inriktas bland annat på att utveckla polisens första- och andrahandsåtgärder och att bredda och förstärka den polisiära förundersökningskompetensen. Det är också viktigt att fortsätta utveckla samarbetet mellan polisen och åklagarna, inte minst för att ytterligare minska liggetider, dvs. den tid då inga faktiska åtgärder vidtas i ärendet.

Rättssäkerhetsaspekter på beredningens förslag

De nuvarande reglerna om användningen av förundersökning respektive förenklad brottsutredning, om sättet att dokumentera en förundersökning och om slutdelgivning har tillkommit efter en noga avvägning av effektivitets- och rättssäkerhetsintressen.

JO, *RA*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Lunds Universitet* och *Sveriges advokatsamfund* anser att förslaget allt för mycket försvagar den enskildes rättssäkerhet. *RA* och *Sveriges advokatsamfund* framhåller att förslaget innebär att man i en stor mängd ärenden skulle komma att medge avsteg från de nuvarande dokumentations- och delgivningskraven, vilka tillkommit av hänsyn till den enskildas rättssäkerhet.

Regeringen anser att det är av stor vikt att brottsutredningar dokumenteras noggrant. Exempelvis är en utförlig dokumentation av förhör ofta avgörande för om utredningen skall fortsätta eller avslutas. Vidare är förhören ofta avgörande för åklagarens åtalsbeslut. I rätten kan utsagorna tjäna som underlag för de förhör som skall hållas och i vissa fall som bevisning. En utförlig dokumentation är också ofta en förutsättning för att ett mål skall kunna avgöras på handlingarna. Det kan här nämnas att 1999 års rättegångsutredning i sitt slutbetänkande (SOU 2001:103, En modernare rättegång) föreslagit regelförändringar syftande till bl.a. att brottmål i större utsträckning skall kunna avgöras på handlingarna. Det förslaget bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Som Sveriges advokatsamfund har anfört är en annan grundpelare i vår rättsordning att den misstänkte får kännedom om inte bara den anklagelse som riktas mot honom utan också om underlaget för denna. Den misstänkte måste ges möjlighet att begära komplettering av

utredningen och förbereda sitt försvar. Detta är också en internationellt erkänd ordning.

Det informationsblad som enligt förslaget skall lämnas till den misstänkte kan enligt regeringens mening inte fullt ut ersätta de rättssäkerhetsintressen som den nuvarande lagstiftningen värnar om. Regeringen bedömer därför att beredningens förslag kan ifrågasättas från rättssäkerhetssynpunkt.

Slutsats

Med hänsyn till vad som nu sagts finner vi övervägande skäl för att inte utvidga tillämpningsområdet för förenklade brottsutredningar på det sätt som utredningen här föreslagit. Vi beaktar vid denna bedömning de höga krav på rättssäkerhet som alltid måste ställas på förfarandet vid brottsutredande verksamhet men även den tveksamhet som kommit till uttryck om att förslagen inte skulle medföra genomgripande effektivitetsvinster i brottsutredningsförfarandet.

De brottsutredande myndigheternas verksamhetsmässiga problem som en följd av kraven i reglerna om dokumentationsskyldighet och slutdelgivning som beredningen pekat på bör lösas inom ramen för det nuvarande förundersökningsförfarandet. Regeringen avser därför att ta initiativ till att det övervägs om kravet på dokumentation under förundersökning kan anpassas till den tekniska utvecklingen så att dokumentationen blir bättre, går snabbare och kan ge en långsiktigt hållbar bevisning. Vidare har regeringen för avsikt att se över bestämmelsen i 12 a § FuK om att en underrättelse till den misstänkte om hans eller hennes rätt att ta del av utredningen innan åtal väcks och begära komplettering av denna, normalt skall delges.

6 Ikraftträdande

Lagändringen i rättegångsbalken bör träda i kraft den 1 juli 2004. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Även lagen om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål bör träda i kraft den 1 juli 2004 och i enlighet med vad som sagts i avsnitt 4.1 gälla till och med den 30 juni 2006. Inte heller för denna lag behövs några särskilda övergångsbestämmelser.

7 Ekonomiska konsekvenser

7.1 Förslaget om en försöksverksamhet med ett snabbförfarande för brottmål

Den föreslagna försöksverksamheten med ett snabbförfarande för vissa brottmål kommer att öka bl.a. effektiviteten i rättsväsendets arbete och

leda till att fler brott kan utredas och beivras. De vinster som rättsväsendet kan göra genom reformen kommer i första hand att uppstå på detta sätt och inte genom kostnadsbesparingar i egentlig mening.

Syftet med försöksverksamheten är bl.a. att få underlag för en säkrare bedömning av att de åtgärder som föreslås verkligen får avsedd effekt.

Beredningens bedömning

Enligt beredningen behövs ett visst resurstillskott för själva försöksverksamheten. Beredningen har beräknat kostnaderna för detta till tio miljoner kronor på årsbasis, fördelade enligt följande.

- Fem miljoner kronor för att Polismyndigheten i Stockholms län skall kunna upprätta särskilda grupper av utredande personal som utför andrahandsåtgärder, dvs. fungerar som en andra linje i brottsutredningsförfarandet inom försöksverksamheten.

- En miljon kronor för att förkorta handläggningstiderna för rättsintyg.

- Två miljoner kronor för att förkorta handläggningstiderna för narkotikaanalyser, bl.a. genom att en del av analysverksamheten förläggs till Stockholm.

- En halv miljon kronor för beredskapen för offentliga försvarare.

- En miljon kronor för den lokala kriminalvårdsmyndighetens arbete med yttranden.

- En halv miljon kronor för Brottsförebyggande rådets utvärdering av försöksverksamheten.

Remissinstanserna

RPS har beträffande kostnader för Polismyndigheten i Stockholms län angett att man på grundval av beredningens redogörelse i kostnadsdelen har svårt att göra någon närmare analys av om de resurstillskott som föreslås är tillräckliga.

Enligt *RA* råder ett ansträngt arbetsläge inom åklagarväsendet, varför åklagarväsendet inte kan åta sig att utfärda stämning och kalla till huvudförhandling utan att ytterligare resurser tillförs. *RA*:s uppfattning delas av *JUSEK* som pekar på att försöksverksamheten innebär ett ökat krav på åklagarverksamheten i form av att vissa åklagarresurser skall fredas för de aktuella ärendena, krav på snabbare handläggning och nya arbetsuppgifter. Om det inte tillskjuts särskilda medel för försöksverksamheten eller det från statsmakternas sida eller från arbetsgivarens sida uttalas vilka ärendetyper som skall nedprioriteras under densamma är *JUSEK* därför inte berett att tillstyrka förslaget i den del det avser åklagarverksamheten.

RMV har angett att de medel som beredningen föreslår ska tilldelas för att förkorta handläggningstiderna för rättsintyg torde täcka kostnaderna för utbildning av kontrakterade rättsintygsskrivande läkare. Verket är emellertid tveksamt till om medlen kommer att täcka de ökade kostnader för fler intyg som kan bli följden av förslaget. Om antalet rättsintyg ökar kraftigt kan en lösning enligt *RMV* vara att polismyndigheten betalar

verket för de intyg som utfärdas av kontrakterade läkare och den eventuella ökning av antalet intyg som skrivs av rättsläkare inom RMV.

Brottsförebyggande rådet som enligt förslaget skall ges i uppdrag att utvärdera försöksverksamheten har angett att man vill vänta med att göra en uppskattning av kostnaderna för utvärderingen, eftersom dess omfattning ännu inte är känd.

Skälen för regeringens bedömning

Det av regeringen föreslagna snabbförfarandet innebär att polis och åklagare kommer att få drygt två veckor till sitt förfogande för utredning och beslut i åtalsfrågan. En utredningstid av den längden för lättutredda mängdbrott kan varken anses som betungande eller extra resurskrävande för dessa myndigheter.

Regeringen bedömer bl.a. med hänsyn till den jämfört med beredningens förslag utsträckta tiden för snabbförfarandet att det inte finns skäl att införa någon beredskapsverksamhet för offentliga försvarare med anledning av försöksverksamheten med de kostnadsökningar det skulle innebära (se vidare avsnitt 4.3.3).

Den utvidgade behörigheten för åklagare att utfärda stämning och kalla till huvudförhandling som aktualiseras i snabbförfarandet infördes genom lagstiftning år 2002. Beträffande den lagregleringens ekonomiska konsekvenser anfördes i prop. 2001/02:47 följande. ”Utnyttjar en domstol möjligheten att till åklagare överlämna uppgiften att stämma och kalla till huvudförhandling kommer kostnaden för detta att flyttas från domstolen till åklagarmyndigheten. Det kan föranleda behov av en översyn av resursfördelningen mellan domstolarna och åklagarmyndigheterna. En närmare bedömning av hur resursfördelningen skall se ut kan dock enligt regeringens bedömning inte göras förrän det inleds en utökad verksamhet med åklagarstämmningar. Sammantaget för rättsväsendet i sin helhet torde förslaget inte innebära några kostnadsökningar” (s. 34). Den redovisade bedömningen är fortfarande aktuell. Det är i dag inte möjligt att tillförlitligt bedöma i vilken omfattning förslaget kommer att innebära kostnadsökningar för åklagarorganisationens del, utan behovet av en eventuell omfördelning mellan domstolsorganisationen och åklagarorganisationen bör utredas i samband med den kommande utvärderingen av snabbförfarandet.

RMV:s rättsläkare utfärdar rättsintyg efter undersökningar av levande personer främst vid allvarigare vålds- och sexualbrott. Den typen av brott kommer inte att vara aktuella för snabbförfarandet. Enligt regeringens bedömning kommer RMV därför sällan behöva utfärda rättsintyg för brottsutredningar som handläggs genom snabbförfarandet, varför verkets eventuella kostnadsökningar för dessa rättsintyg torde bli marginella.

När det gäller SKL:s verksamhet medför den nu föreslagna utredningstiden att det inte finns skäl att förlägga en del av analysverksamheten till Stockholm. I brådskande fall får polisen idag analysbesked från SKL inom två veckor, vilket bör vara tillräckligt för att utredningstiderna i snabbförfarandet skall kunna hållas. Med beaktande härav bedömer regeringen därför att även SKL:s eventuella

kostnadsökningar för analyser som genomförs inom ramen för snabbförfarandet torde bli marginella.

Även för Kriminalvårdsstyrelsens del påverkar den av regeringen föreslagna tiden för snabbförfarandet resursbehovet. När snabbförfarandet tillämpas bör åklagaren med stöd av 2 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål regelmässigt besluta om inhämtande av yttrande från den lokala kriminalvårdsmyndigheten när sådant yttrande behövs. Huvudförhandling i målet kommer då normalt att kunna hållas ca 3-4 veckor efter det att åklagaren begärde in yttrandet. Den lokala kriminalvårdsmyndigheten torde därför endast behöva genomföra smärre organisationsförändringar för att kunna avge yttranden i tid. Även Kriminalvårdsstyrelsens eventuella kostnadsökningar torde därför bli marginella.

Brottsförebyggande rådet tilldelas normalt inte särskilda medel i samband med att de får uppdrag av regeringen att utvärdera lagstiftning och det finns nu inte någon omständighet som ger anledning till att göra undantag från den principen.

Regeringen anser sammanfattningsvis att eventuella kostnadsökningar med anledning av snabbförfarandet endast torde bli marginella och därför kunna finansieras genom tilldelade medel för utgiftsområdet. När utvärderingen av försöksverksamheten har genomförts kan det bli aktuellt att ta ställning i frågan om det behövs en viss omfördelning av resurserna inom utgiftsområdet, framför allt mellan domstolsorganisationen och åklagarorganisationen.

7.2 Förslaget om att beslag skall få användas vid förenklade brottsutredningar

Förslaget att tvångsmedlet beslag skall kunna användas även vid förenklade brottsutredningar – som medför att vissa ärenden som i dag utreds i förundersökningens form i stället kan utredas genom det förenklade förfarandet – torde inte innebära någon kostnadsökning. Genom ett effektivare och snabbare förfarande i dessa ärenden frigörs i stället resurser till allvarigare brottsutredningar.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

23 kap. 22 §

I *första stycket* har införts en andra mening som anger att tvångsmedlet beslag får användas även vid förenklade utredningar som genomförs med stöd av bestämmelsen i första meningen. Härvid gäller alla de bestämmelser om beslag som finns i 27 kap. RB, dvs. 1–14 a och 17 §§ i tillämpliga delar. Om ett beslag verkställs av en enskild polisman utan att undersökningsledaren eller åklagaren har beslutat beslaget skall

polismannen sålunda skyndsamt anmäla beslaget till honom eller henne som omedelbart skall pröva om beslaget skall bestå (27 kap 4 § tredje stycket). Den som drabbats av beslaget har möjlighet att begära rättens prövning av åtgärden (27 kap 6 § RB). Vidare kan nämnas att beslaget skall protokolleras (27 kap. 13 § första stycket). Något särskilt beslagsprotokoll behöver dock inte föras, utan det är tillräckligt att en anteckning om det görs i t.ex. polisrapporten.

Bestämmelsen är tillämplig även på Tullverkets brottsutredande verksamhet.

8.2 Förslaget till lag om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål

1 §

Enligt bestämmelsen får på försök vid de tingsrätter som regeringen bestämmer de avvikelser som anges i 2 § göras från vad som annars gäller för handläggning av brottmål.

2 §

Det *första stycket* anger att en tilltalad får delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning enligt 3 a § delgivningslagen (1970:428), om han eller hon vid polismyndighet eller åklagarmyndighet har delgetts upplysning om att sådan delgivning kan komma att användas i målet.

För att delgivning enligt bestämmelsen i första stycket skall anses ha skett får enligt det *andra stycket* det vid delgivningstidpunkten för stämningsansökningen enligt 19 § tredje stycket delgivningslagen (1970:428) inte ha förflutit längre tid än fem veckor från det att polisen upprättade en anmälan om brottet ifråga. Den begränsande tidsfrist som gäller för att delgivningsbestämmelsen skall få tillämpas gäller således endast delgivning av stämningsansökningar. Om den tilltalade t.ex. uteblir från en förhandling och skall kallas på nytt kan han eller hon därför utan hinder av femveckorsfristen delges den nya kallelsen genom förenklad delgivning. Men om stämningsansökningen inte har delgetts inom femveckorsfristen får den tilltalade i fortsättningen inte delges andra handlingar med stöd av bestämmelsen i första stycket.

Paragrafen är tillämplig även när åklagare med stöd av 45 kap 1 § andra stycket RB utfärdar stämning.

Sammanfattning av betänkandet Snabbare lagföring 2 – Förenklad brottsutredning (SOU 2001:93)

Prop. 2003/04:89
Bilaga 1

Inledning

Vi har i uppdrag att undersöka möjligheterna att än mer öka effektiviteten och kvaliteten i rättsväsendets arbete. I det uppdraget ligger bl.a. att presentera förslag som leder till en förbättring av den brottsutredande verksamheten.

När det gäller hanteringen av brottmål är det känt att de totala tiderna från brottsanmälan till dom, generellt sett, är för långa. Ett effektivitets- och kvalitetsmått utgörs just av genomströmningstidernas längd. Åtgärder behöver därför vidtas så att tiderna för handläggning av brottsutredningar och för brottmålsförfarandet förkortas utan att rättssäkerhetsförluster för enskilda uppstår.

Vi har tidigare lämnat förslag som syftar till att åstadkomma såväl en snabbare genomströmning som en förbättring av den brottsutredande verksamheten. I detta betänkande ligger fokus i första hand på frågor kring brottsutredningarna. Frågorna hänger dock ihop på så sätt att en förbättring av den verksamheten samtidigt medför en snabbare genomströmning.

Förundersökning

I Sverige finns en s.k. förundersökningsplikt. Den innebär bl.a. att förundersökning skall inledas så snart det finns anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal har förövats. En stor del av brottsutredningarna görs i dag i förundersökningens form. Reglerna om förundersökning finns huvudsakligen i 23 kap. rättegångsbalken (RB). Där regleras bl.a. när förundersökning skall inledas respektive läggas ned samt vem som skall leda undersökningen. Vidare anges där formerna för förhör, underrättelse om misstanke och underrättelse om genomförd utredning. Också kraven på dokumentation av vad som har förekommit under förundersökningen regleras där.

Vi har haft relativt omfattande kontakter med poliser och åklagare under vårt arbete. Bl.a. genom de kontakterna har vi kunnat konstatera att de två komponenter i förundersökningsförfarandet som hindrar effektiviteten mest är dels dokumentationsskyldigheten, främst vad gäller förhørsutsagor, dels underrättelseskyldigheten mot misstänkta om rätten att ta del av utredningen innan åtal beslutas.

Förenklad utredning

Den förenklade utredningsformen enligt 23 kap. 22 § RB är ett undantag från kravet på att brottsutredningar skall göras i form av förundersökning. Enligt bestämmelsen behöver förundersökning inte genomföras om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter.

Att brottsutredningen genomförs på ett förenklat sätt innebär inte något undantag från kravet på att brottet skall utredas. Utredningen har samma

syften som förundersökningen och måste följa samma principer. Bestämmelsen tar i första hand sikte på situationer där brottet kan utredas direkt på platsen men kan också användas i situationer som t.ex. när den misstänkte erkänner och det samtidigt finns förutsättningar att utfärda strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot.

De formella skillnaderna mellan förfarandet vid förundersökning och utredning enligt 23 kap. 22 § RB kan sammanfattas i tre punkter.

För det första finns ingen formell skyldighet att i den förenklade utredningsformen underrätta den misstänkte om misstanke om brott på det sätt som enligt 23 kap. 18 § första stycket RB gäller under förundersökning.

För det andra behövs inget förundersökningsprotokoll vid utredning enligt 23 kap. 22 § RB. Utredningen måste dokumenteras men en förhørsutsaga behöver inte anges på annat sätt än som en redogörelse för det väsentliga innehållet.

För det tredje behöver den misstänkte inte underrättas om rätten att ta del av utredningen när den är slutförd. En s.k. slutdelgivning, som är nödvändig under förundersökning, behöver alltså inte genomföras.

Vi har kunnat konstatera att det finns tydliga begränsningar i förfarandet enligt 23 kap. 22 § RB. De begränsningarna leder till att den formen för brottsutredning används i relativt liten utsträckning, om man bortser från bötesförseelser som exempelvis hastighetsöverträdelser. Förfarandet används inte ens i de situationer där det är formellt möjligt. Begränsningarna kan sammanfattas i fyra punkter.

För det första innebär kravet på att det skall finnas tillräckliga skäl för åtal i praktiken en begränsning av tillämpningen både i tid och rum. Det kan endast bli fråga om enkla och lättutredda ärenden där utredningen omedelbart och med enkla åtgärder kan göras klar direkt på platsen för polisens ingripande.

För det andra utesluter begränsningen till påföljden böter att det förenklade förfarandet tillämpas på en mängd vardagsbrott, trots att utredningen i sig är okomplicerad. Det gäller t.ex. vissa stöldbrott, enklare bedrägerier, trafiknykterhetsbrott och narkotikabrott.

För det tredje saknas möjlighet att under en utredning enligt 23 kap. 22 § RB använda straffprocessuella tvångsmedel enligt 24-28 kap. RB. Det är alltså inte möjligt att under en sådan utredning t.ex. ta en kniv i beslag vid brott mot den s.k. knivlagen eller ta urinprov på den som misstänks för narkotikabrott.

För det fjärde saknas bestämmelser i RB om hur en utredning enligt 23 kap. 22 § RB skall handläggas. Detta leder till osäkerhet i tillämpningen och till att förundersökningsformen många gånger väljs i första hand.

Ökad användning av förenklad brottsutredning

Förundersökning innebär ett betydande merarbete för de brottsutredande myndigheterna jämfört med en utredning enligt 23 kap. 22 § RB. Om en del av de brott som idag utreds inom ramen för en förundersökning i stället kunde utredas inom ramen för ett förenklat utredningsförfarande skulle resurser kunna frigöras.

En utgångspunkt måste vara att brott skall utredas inom ramen för det förfarande (en förundersökning eller en förenklad utredning) som

utredningen motiverar med hänsyn till faktorer som brottets karaktär och svårigheten att utreda detta.

De brottsutredande myndigheterna bör inte i samma utsträckning som idag av formella skäl vara tvingade att använda förundersökningsförfarandet, om det alltså inte finns sakliga skäl som motiverar detta. Om en större andel av brottsutredningarna kan göras i ett förenklat förfarande, genom vad vi kallar förenklad brottsutredning, frigörs resurser som kan användas för att utreda fler brott. En annan positiv effekt är att utredning i förenklad form i regel kan antas gå snabbare än en förundersökning. Genomströmningstiderna kan alltså komma att förkortas.

Vi har under vårt arbete kunnat dra slutsatsen att en utvidgning av området för ett förenklade utredningsförfarande bör kunna bidra till att effektiviteten och kvaliteten i rättsväsendets arbete ökar utan att rättssäkerhetsförluster kan befaras uppstå. Vi föreslår därför att en sådan utvidgning sker. I rättssäkerhetsfrågan har våra bedömningar utgått från såväl målsägandens som den misstänktes intressen.

Förslaget har utformats genom nära kontakter med poliser och åklagare. Även Tullverket och skattemyndigheten skall i sin respektive brottsutredningsverksamhet kunna använda den förenklade brottsutredningen.

Tillämpningsområdet

För att polismyndigheten eller åklagaren skall ha möjlighet att inleda en förenklad brottsutredning i stället för en förundersökning skall i fortsättningen som en allmän förutsättning gälla att det finns anledning att anta att brottet kommer att bli enkelt att utreda. Till skillnad från den nu gällande generella förutsättningen att tillräckliga skäl för åtal skall finnas innebär detta att begränsningen i tid och rum för utredningsåtgärderna har tagits bort. Brottet måste dock framstå som enkelt att utreda och utgången vara tämligen given. De faktiska omständigheterna skall med andra ord vara lättutredda och skuldfrågan juridiskt enkel. Den förenklade formen är inte avsedd för sådana situationer där det krävs mer vidlyftig utredning för att bevisa den misstänktes skuld eller för att klarlägga de faktiska omständigheterna vid brottet.

Det förenklade förfarandet skall få användas om den misstänkte erkänner gärningen och erkännandet framstår som materiellt riktigt alternativt när det för brottet inte är föreskrivet svårare straff än fängelse tre år. Ett sådant tillämpningsområde innebär att enklare vardagsbrott ofta kommer att kunna utredas i den förenklade formen även om erkännande inte föreligger. Det gäller t.ex. enklare former av misshandel, olaga hot och ofredande. Det gäller även stöld, snatteri, tillgrepp av fortskaffningsmedel, olovligt brukande, enklare hälerier och bedrägerier, skadegörelse, trafiknykterhetsbrott, olovlig körning och narkotikabrott upp till och med den s.k. normalgraden.

När det gäller unga lagöverträdare skall den förenklade utredningsformen kunna tillämpas, om den misstänkte vid brottets begående var under arton år och det för brottet inte är föreskrivet fängelse i mer än sex månader.

Tillämpningen av det förenklade förfarandet skall vara fakultativ. Om det finns skäl för det skall polismyndigheten eller åklagaren när som helst under förfarandet kunna besluta att den förenklade brottsutredningen skall övergå i en förundersökning. Förundersökning skall alltid genomföras om den misstänktes rättssäkerhetsintressen kräver det. Dessutom skall en inledd förundersökning kunna övergå i en förenklad brottsutredning, om det finns skäl för det.

Den nuvarande ordningen med s.k. förundersökningsanteckningar, dvs. fall då brottsutredningen genomförs som förundersökning men där vissa lättnader i dokumentationsskyldigheten gäller, avskaffas (23 kap. 21 § tredje stycket RB).

Vissa tvångsmedel skall få användas även under en förenklad brottsutredning. Den enskilde skall ha samma skyldighet under en förenklad brottsutredning som under förundersökning att följa med till förhör och att stanna kvar för förhör. Det skall även finnas samma möjlighet för polisen att använda hämtning och medtagande till förhör. Vidare skall det finnas möjlighet att använda gripande, beslag, husrannsakan eller annan sådan undersökning (28 kap. 10 § RB), kroppsvisitation och kroppsbesiktning inom ramen för förenklad brottsutredning.

Handläggningen

Den misstänkte skall alltid underrättas om brottsmisstanken även under en förenklad brottsutredning.

När det gäller dokumentationen får det föras kortfattade anteckningar över det väsentliga som förekommit i utredningen. En redogörelse för vad som har kommit fram under förhör bör som huvudregel granskas av den hörde.

Den misstänkte och hans försvarare skall inte behöva underrättas om den verkställda utredningen när brottsutredningen har skett i det förenklade förfarandet. Däremot skall den misstänkte ha samma rätt som under förundersökning att bl.a. på egen begäran ta del av vad som förekommit vid utredningen och ange den utredning han anser önskvärd.

Som en rättssäkerhetsgaranti skall den misstänkte erhålla ett informationsblad under den förenklade brottsutredningen där hans rättigheter i olika avseenden beskrivs.

Förfarandet skall regleras så att det framgår av bl.a. 23 kap. RB vilka bestämmelser om förfarandet vid förundersökning som skall tillämpas under den förenklade brottsutredningen.

1. Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken
dels att rubriken till 23 kap. skall ha följande lydelse,
dels att 19 kap. 12 §, 21 kap. 8 §, 23 kap. 1, 21, 22 och 24 §§, 31 kap. 12 §, 45 kap. 7 och 11 §§ samt 48 kap. 12 § skall ha följande lydelse,
dels att det i balken skall införas sex nya paragrafer, 23 kap. 22 a-f §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap. Om laga domstol

12

Vad som sägs i detta kapitel skall tillämpas även i fråga om domstolarnas befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel. En sådan fråga får tas upp även av rätten i en annan ort än som följer av reglerna i detta kapitel, om beslut i frågan bör fattas utan dröjsmål.

Vad som sägs i detta kapitel skall tillämpas även i fråga om domstolarnas befattning med förundersökning, *förenklad brottsutredning* och användande av tvångsmedel. En sådan fråga får tas upp även av rätten i en annan ort än som följer av reglerna i detta kapitel, om beslut i frågan bör fattas utan dröjsmål.

21 kap. Om den misstänkte och hans försvar

8 §

Försvarare äge under förundersökningen och målets behandling vid rätten göra framställning och vidtagna åtgärder, som erfordras för tillvaratagande av den misstänktes rätt, så ock, om målet fullföljes, biträda honom i högre rätt.

Försvararen får under förundersökning, förenklad brottsutredning och målets behandling vid rätten göra framställning och vidta åtgärder, som behövs för att ta till vara den misstänktes rätt. Om målet fullföljs, får försvararen också biträda honom i högre rätt.

23 kap.

Om förundersökning

Om förundersökning och förenklad brottsutredning

1 §

Förundersökning skall inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats.

Förundersökning behöver dock inte inledas, om det är uppenbart att brottet inte går att utreda. Att förundersökning inte behöver inledas i vissa andra fall följer av 4 a § och 22 §.

Förundersökning behöver dock inte inledas, om det är uppenbart att brottet inte går att utreda. *Att förundersökning kan ersättas av förenklad brottsutredning framgår av 22 och 22 e §§. Att förundersökning inte heller behöver inledas i vissa andra fall följer av 4 a och 22 f §§.*

Om det krävs angivelse för att brottet skall höra under allmänt åtal, får förundersökning trots det inledas utan angivelse, om det innebär fara att avvakta en angivelse. I så fall skall målsäganden underrättas snarast. Om denne då inte anger brottet till åtal, skall förundersökningen läggas ned.

21 §

Vid förundersökningen skall protokoll föras över vad därvid förekommit av betydelse för utredningen.

Sedan en utsaga av en misstänkt eller någon annan har upptecknats skall utsagan läsas upp eller tillfälle på annat sätt ges den som har hörts att granska uppteckningen. Han skall också tillfrågas om han har något att invända mot innehållet. Uppteckning och granskning skall ske innan förhöret avslutas eller, om förhöret är särskilt omfattande eller behandlar komplicerade sakförhållanden, så snart som möjligt därefter. En invändning som inte medför någon ändring skall antecknas. Efter granskningen får uppteckningen inte ändras. Har utsagan först efter granskningen antecknats i protokollet, skall uppteckningen biläggas handlingarna.

I mindre mål får i stället för protokoll föras kortfattade anteckningar över det väsentliga, som förekommit vid utredningen.

Så snart åtal har beslutats, har den misstänkte eller hans försvarare rätt att på begäran få en avskrift av protokoll eller anteckningar från förundersökningen. Har offentlig försvarare förordnats för den misstänkte, skall en avskrift utan särskild begäran lämnas eller sändas till försvararen.

22 §

Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket.

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, får det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.

En förenklad brottsutredning får inledas i stället för en förundersökning, om det finns anledning att anta att brottet kommer att bli enkelt att utreda. Detta gäller dock bara
1. om den misstänkte har erkänt gärningen och det inte finns anledning att anta att erkännandet är oriktigt, eller
2. om det för brottet inte är föreskrivet svårare straff än fängelse tre år.

Första stycket gäller inte, om den misstänkte var under arton år när brottet begicks och det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än sex månader.

22 a §

Bestämmelserna om förundersökning i 2-12 §§, 14 § första stycket, 17 §, 18 § andra stycket, 19 och 20 §§, 21 § tredje stycket och 23 § gäller också i en förenklad brottsutredning.

Hänvisningen i första stycket till 3 § gäller inte om polisman utfärdar ett föreläggande av ordningsbot enligt 48 kap.

22 b §

Bestämmelserna om användning av gripande, beslag, husrannsakan eller annan undersökning, kroppsvisitation och kroppsbesiktning vid en förundersökning tillämpas också vid en förenklad brottsutredning.

En polisman, som verkställer beslag och förelägger förverkande av den beslagtagna egendomen i föreläggande av ordningsbot, skall därefter anmäla beslaget hos polismyndigheten

22 c §

Då den förenklade brottsutredningen har kommit så långt att någon skäligen misstänks för brottet, skall han, då han hörs, underrättas om misstanken.

Den misstänkte och hans försvarare har rätt att fortlöpande, i den mån det kan ske utan men för utredningen, på egen begäran ta del av vad som har förekommit vid denna och att ange den utredning de anser önskvärd samt i övrigt anföra vad de anser nödvändigt.

22 d §

Vid en förenklad brottsutredning får i stället för protokoll föras

kortfattade anteckningar över det väsentliga som har förekommit i utredningen. Prop. 2003/04:89
Bilaga 2

22 e §

Polismyndigheten eller åklagaren får, när det finns skäl för det, besluta att en förenklad brottsutredning skall övergå i en förundersökning eller att en förundersökning skall övergå i en förenklad brottsutredning.

22 f §

Förundersökning eller förenklad brottsutredning behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket.

Åklagaren får utvidga ett väckt åtal utan att förundersökning eller förenklad brottsutredning enligt detta kapitel har ägt rum.

24 §

Närmare föreskrifter om undersökningsledares verksamhet, om underrättelse enligt 18 § första stycket fjärde meningen *samt* om protokoll och anteckningar vid förundersökning meddelas av regeringen. Närmare föreskrifter om undersökningsledares verksamhet, om underrättelse enligt 18 § första stycket fjärde meningen, om protokoll och anteckningar vid förundersökning *och om förenklad brottsutredning* meddelas av regeringen.

31 kap. Om rättegångskostnad

12 §

Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om kostnad i rättegång, vare de gällande. Om det i lag eller författning finns avvikande bestämmelser om kostnader i rättegång, gäller de bestämmelserna. Bestämmelserna i detta kapitel om förundersökning tillämpas också vid förenklad brottsutredning.

45 kap. Om väckande av allmänt åtal

7 §

Har förundersökning ägt rum i målet, skall åklagaren, då åtalet väcks eller så snart som möjligt När en förundersökning eller en förenklad brottsutredning har ägt rum i målet, skall åklagaren, då

därefter, till rätten ge in utskrift av protokoll eller anteckningar från *förundersökningen* samt de skriftliga handlingar och föremål som han vill åberopa som bevis. Sådant som inte rör åtalet, bör dock inte ges in.

åtalet *väcks* eller så snart som möjligt därefter, till rätten ge in utskrift av protokoll eller anteckningar från *utredningen* samt de skriftliga handlingar och föremål som han vill åberopa som bevis. Sådant som inte rör åtalet, bör dock inte ges in.

11 §

Finnes, för att målet skall kunna vid huvudförhandlingen slutföras i ett förundersökningen fullständigas eller, om förundersökning ej ägt rum, sådan böra företagas, äge rätten meddela åklagaren föreläggande därom. *Om förundersökningen eller den förenklade brottsutredningen behöver kompletteras eller förundersökning genomförs för att målet skall kunna slutföras i ett sammanhang vid huvudförhandlingen, får rätten meddela åklagaren föreläggande om det.*

48 kap. Om strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot

12 §

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har

1. utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt strafföreläggande,
  2. beslutat att inte väcka åtal för brottet, eller
  3. beslutat att lägga ned eller inte inleda en förundersökning.
3. beslutat att lägga ned eller inte inleda en förundersökning *eller en förenklad brottsutredning.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2. Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (1957:668) om utlämning för brott skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som här i riket är åtalad för annat brott, för vilket är stadgat fängelse, eller som enligt dom mot honom skall undergå fängelse eller eljest omhändertagas på anstalt, må ej utlämnas så länge hindret består. Samma lag vare, om förundersökning inletts för brott som nyss nämnts.

Föreslagen lydelse

11 §

Den som här i riket är åtalad för annat brott, för vilket är stadgat fängelse, eller som enligt dom mot honom skall undergå fängelse eller eljest omhändertagas på anstalt, må ej utlämnas så länge hindret består. Samma lag vare, om förundersökning *eller förenklad brottsutredning* inletts för brott som nyss nämnts.

Utan hinder av vad i första stycket sägs må utlämning äga rum för rättegång om den gärning som avses med den främmande statens begäran, på villkor att den utlämnade senare överlämnas till svensk myndighet enligt vad regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

3. Förslag till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Angående beslag av egendom som avses i 1 § skall vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål äga motsvarande tillämpning med följande avvikelser:

1. Beslagtagen egendom må bevisligen förstöras om dess värde är ringa eller egendomens förstörande eljest måste anses försvarligt. I annat fall må egendomen försäljas, spritdrycker, vin, starköl och öl till den som är berättigad att tillverka eller att bedriva partihandel med sådana varor enligt alkohollagen (1994:1738) och annan egendom på sätt som med hänsyn till egendomens beskaffenhet finnes lämpligt. Belopp, som erhållits vid försäljning av beslagtagen egendom, tillfaller kronan.

Beslut om förstörande eller försäljning meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren. *I fall som avses i 23 kap.* Beslut om förstörande eller försäljning meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren.

22 § första stycket första punkten rättegångsbalken får sådant beslut meddelas även av polismyndigheten.

Går beslag åter och är egendomen jämlikt denna paragraf förstörd eller såld, skall ersättning av allmänna medel utgå med belopp, som motsvarar egendomens pris vid försäljning till allmänheten eller eljest finnes skäligt. Beslut om ersättning meddelas av åklagaren. Är den som drabbats av beslaget missnöjd med beslut om ersättning, äge han inom en månad från det han erhöll del av beslutet påkalla rättens prövning därav. Ansökan härom göres vid den domstol, som ägt upptaga fråga om beslagets bestånd. Ersättning utbetalas av länsstyrelsen efter framställning av åklagaren.

2. Om polisman verkställer beslag och förelägger förverkande av den beslagtagna egendomen i föreläggande av ordningsbot, skall anmälan om beslaget göras hos polismyndigheten.

3. I fråga om sådana drycker som avses i 1 § tredje stycket och som förtärs eller förvaras i strid med villkor enligt 2 kap. 16 § andra stycket första meningen eller med 2 kap. 18 § eller med 4 kap. 4 § ordningslagen (1993:1617) eller med 25 a § järnvägssäkerhetslagen (1990:1157) har den som tjänstgör som ordningsvakt vid en allmän sammankomst eller offentlig tillställning eller inom ett trafikföretags område eller dess färdmedel eller som befattningshavare i säkerhets- eller ordningstjänst vid järnväg samma rätt att ta egendomen i beslag som enligt rättegångsbalken tillkommer en polisman.

Ordningsvakt eller befattningshavare i säkerhets- eller ordningstjänst vid järnväg som har verkställt beslag skall skyndsamt anmäla detta till polismyndigheten och överlämna den beslagtagna egendomen. Prop. 2003/04:89 Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

4. Förslag till lag om ändring i lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Den som här i riket är åtalad för annat brott, för vilket är stadgat fängelse i två år eller däröver, eller som enligt dom mot honom skall undergå fängelse eller eljest omhändertagas på anstalt, må ej utlämnas så länge hindret består. Samma lag vare, om förundersökning inletts för brott som nyss nämnts.

Den som här i riket är åtalad för annat brott, för vilket är stadgat fängelse i två år eller däröver, eller som enligt dom mot honom skall undergå fängelse eller eljest omhändertagas på anstalt, må ej utlämnas så länge hindret består. Samma lag vare, om förundersökning *eller förenklad brottsutredning* inletts för brott som nyss nämnts.

Utan hinder av vad i första stycket sägs må utlämning äga rum för rättegång om den gärning som avses med den främmande statens begäran, på villkor att den utlämnade senare överlämnas till svensk myndighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

5. Förslag till lag om ändring i lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m. skall ha följande lydelse.

5 §

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om förundersökning rörande brott mot denna lag.	Regeringen meddelar närmare föreskrifter om förundersökning och förenklad brottsutredning rörande brott mot denna lag.
--	--

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

6. Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Framställning om verkställighet av europeisk brottmålsdom kan avslås

1. om gärning som påföljden avser utgör politiskt eller militärt brott,
2. om det finnes grundad anledning antaga att domen föranletts eller den däri bestämda påföljden skärpts av hänsyn till ras, religion, nationalitet eller politisk åsikt,
3. om gärning som påföljden avser omfattas av här i landet pågående förundersökning, väckt åtal, utfärdat strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, eller om beslut har meddelats att åtal för gärningen ej skall väckas eller fullföljas,
4. om gärning som påföljden avser icke har begåtts i den stat där påföljden bestämts,
5. om påföljden ej kan verkställas här i landet,
6. om det kan antagas att påföljden kan verkställas i den främmande staten,
7. om den dömde vid tiden för brottet ej fyllt femton år,
8. om en tillämpning av 35 kap. 7-9 §§ eller 36 kap. 15 § brottsbalken skulle innebära att påföljden bortfallit.

Har i den främmande staten vidtagits åtgärd som enligt lagen i den staten medför att tiden för bortfallande av påföljd uppskjutes, skall åtgärden ha samma verkan här i landet vid tillämpning av första stycket 8.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

7. Förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (1978:413)

Härigenom föreskrivs att 14 § brottsskadelagen (1978:413) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Om allmänt åtal har väckts, skall ansökan om brottsskadeersättning göras inom två år från det att dom eller slutligt beslut har vunnit laga kraft. Har allmänt åtal inte väckts men förundersökning inletts, skall ansökan göras inom två år från det att *förundersökningen* lagts ned eller avslutats. I övriga fall skall ansökan göras inom två år från det att brottet begicks.

Om allmänt åtal har väckts, skall ansökan om brottsskadeersättning göras inom två år från det att dom eller slutligt beslut har vunnit laga kraft. Har allmänt åtal inte väckts men förundersökning *eller förenklad brottsutredning* inletts, skall ansökan göras inom två år från det att *utredningen* lagts ned eller avslutats. I övriga fall skall ansökan göras inom två år från det att brottet begicks.

Om det finns synnerliga skäl kan en ansökan prövas även om den har kommit in för sent.

Ansökan prövas endast om brottet har anmälts till åklagare eller polismyndighet eller om sökanden visar giltig anledning till att någon sådan anmälan inte har gjorts.

I fråga om preskription av en fordran på brottsskadeersättning gäller vad som föreskrivs i 3 § preskriptionslagen (1981:130) om preskription av en fordran på skadestånd i anledning av brott.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

8. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 18 § och 14 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap. Sekretess med hänsyn till skyddet för enskilds förhållanden av såväl personlig som ekonomisk natur

18 §

Sekretessen enligt 17 § första stycket gäller inte

1. beslut huruvida åtal skall väckas, beslut om att förundersökning inte skall inledas <i>samt beslut om att förundersökning skall läggas ned,</i>	1. beslut huruvida åtal skall väckas <i>och</i> beslut om att förundersökning inte skall inledas <i>eller förenklad brottsutredning inte skall läggas ned,</i>
2. uppgift i ärende om strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot,	2. uppgift i ärende om strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot,
3. uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387).	3. uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387).

Sekretessen enligt 17 § första stycket upphör att gälla, om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal, såvida inte sekretess för uppgiften skall gälla hos domstolen enligt 16 §, eller uppgiften uppenbarligen saknar betydelse i målet eller finns i handling som har erhållits från annan myndighet där sekretess gäller för uppgiften.

14 kap. Bestämmelser om vissa begränsningar i sekretessen och om förbehåll

2 §

Sekretess hindrar inte att uppgift i annat fall än som avses i 1 § lämnas till myndighet, om uppgiften behövs där för

1. förundersökning, rättegång, ärende om disciplinansvar eller skiljande från anställning eller annat jämförbart rättsligt förfarande vid myndigheten mot någon rörande hans deltagande i verksamheten vid den myndighet där uppgiften förekommer,	1. förundersökning, rättegång, ärende om disciplinansvar eller skiljande från anställning eller annat jämförbart rättsligt förfarande vid myndigheten mot någon rörande hans deltagande i verksamheten vid den myndighet där uppgiften förekommer,
2. omprövning av beslut eller åtgärd av den myndighet där uppgiften förekommer, eller	2. omprövning av beslut eller åtgärd av den myndighet där uppgiften förekommer, eller
3. tillsyn över eller revision hos den myndighet där uppgiften förekommer.	3. tillsyn över eller revision hos den myndighet där uppgiften förekommer.

Sekretess hindrar inte att uppgift lämnas i muntligt eller skriftligt yttrande av sakkunnig till domstol eller myndighet som bedriver förundersökning i brottmål.	Sekretess hindrar inte att uppgift lämnas i muntligt eller skriftligt yttrande av sakkunnig till domstol eller myndighet som bedriver förundersökning i brottmål <i>eller förenklad brottsutredning.</i>
---	--

Sekretess hindrar inte att uppgift om enskilds adress, telefonnummer och arbetsplats lämnas till en myndighet, om uppgiften behövs där för delgivning enligt delgivningslagen (1970:428). Uppgift hos myndighet som driver televerksamhet om enskilds telefonnummer får dock, om den enskilde hos myndigheten begärt att abonnemanget skall hållas hemligt

och uppgiften omfattas av sekretess enligt 9 kap. 8 § tredje stycket, lämnas ut endast om den myndighet som begär uppgiften finner att det kan antas att den som söks för delgivning håller sig undan eller att det annars finns synnerliga skäl.

Sekretess hindrar inte att uppgift som angår misstanke om brott lämnas till åklagarmyndighet, polismyndighet eller annan myndighet som har att ingripa mot brottet, om fängelse är föreskrivet för brottet och detta kan antas föranleda annan påföljd än böter.

För uppgift som omfattas av sekretess enligt 7 kap. 1-6 och 34 §§, 8 kap. 8 § första stycket, 9 eller 15 § eller 9 kap. 4 eller 7 §, 8 § första eller andra stycket eller 9 § andra stycket gäller vad som föreskrivs i fjärde stycket endast såvitt angår misstanke om brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Dock hindrar sekretess enligt 7 kap. 1, 4 eller 34 § inte att uppgift som angår misstanke om brott enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken mot någon som inte har fyllt arton år lämnas till åklagarmyndighet eller polismyndighet.

Tredje och fjärde styckena gäller inte uppgift som omfattas av sekretess enligt 9 kap. 9 § första stycket.

Sekretess enligt 7 kap. 1 § och 4 § första och tredje styckena hindrar inte att uppgift om enskild, som inte fyllt arton år eller som fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel, eller närstående till denne lämnas från myndighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till annan sådan myndighet, om det behövs för att den enskilde skall få nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Detsamma gäller i fråga om lämnande av uppgift om gravid kvinna eller närstående till henne, om det behövs för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

9. Förslag till lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Vid förundersökning rörande brott mot de föreskrifter som avses i 1 § får åklagaren eller, om polismyndighet bedriver *undersökningen*, denna anlita biträde av kustbevakningen samt uppdra åt kustbevakningstjänsteman att vidta de särskilda åtgärder som behövs för undersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna.

Vid förundersökning *eller förenklad brottsutredning* rörande brott mot de föreskrifter som avses i 1 § får åklagaren eller, om polismyndighet bedriver *utredningen*, denna anlita biträde av kustbevakningen samt uppdra åt kustbevakningstjänsteman att vidta de särskilda åtgärder som behövs för *utredningen*, om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

10. Förslag till lag om ändring i lagen (1982:821) om transport av farligt gods

Härigenom föreskrivs att 16 a § lagen (1982:821) om transport av farligt gods skall ha följande lydelse.

16 a §

Vid förundersökning rörande brott som anges i 16 § första eller andra stycket får åklagare eller polismyndighet som leder *undersökningen* begära hjälp av Tullverket samt ge en tulltjänsteman i uppdrag att genomföra en viss åtgärd under *förundersökningen*, om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna.

Om det finns anledning att anta att brott enligt första stycket har förövats, har en tulltjänsteman samma befogenhet som tillkommer polisman att hålla förhör och vidta andra åtgärder enligt 23 kap. 3 § *fjärde* stycket rättegångsbalken.

En tulltjänsteman får företa tvångsåtgärder vid brott mot denna lag i samma utsträckning som gäller för polisman enligt 23 kap. 8 § samt 24 och 26-28 kap. rättegångsbalken.

Vid förundersökning *eller förenklad brottsutredning* rörande brott som anges i 16 § första eller andra stycket får åklagare eller polismyndighet som leder *utredningen* begära hjälp av Tullverket samt ge en tulltjänsteman i uppdrag att genomföra en viss åtgärd under *utredningen*, om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna.

Om det finns anledning att anta att brott enligt första stycket har förövats, har en tulltjänsteman samma befogenhet som tillkommer polisman att hålla förhör och vidta andra åtgärder enligt 23 kap. 3 § *tredje* stycket rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

11. Förslag till lag om ändring i lagen (1988:609) om målsägandebiträde

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1988:609) om målsägandebiträde skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

När förundersökning har inletts skall ett särskilt biträde för målsäganden (målsägandebiträde) förordnas i mål om

När förundersökning *eller förenklad brottsutredning* har inletts skall ett särskilt biträde för målsäganden (målsägandebiträde) förordnas i mål om

1. brott enligt 6 kap. brottsbalken, om det inte är uppenbart att målsäganden saknar behov av sådant biträde,
2. brott enligt 3 eller 4 kap. brottsbalken, på vilket fängelse kan följa, eller enligt 8 kap. 5 eller 6 § brottsbalken eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, om det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av sådant biträde,
3. annat brott på vilket fängelse kan följa, om det med hänsyn till målsägandens personliga förhållanden och övriga omständigheter kan antas att målsäganden har ett särskilt starkt behov av sådant biträde.

Målsägandebiträde får förordnas i högre rätt, om åklagaren eller den tilltalade har överklagat domen i ansvarsdelen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

12. Förslag till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (1996:627)

Härigenom föreskrivs att 12 § säkerhetsskyddslagen (1996:627) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Med registerkontroll avses att uppgifter hämtas från ett register som omfattas av lagen (1998:620) om belastningsregister, lagen (1998:621) om misstankeregister eller polisdatalagen (1998:622). Med registerkontroll avses också att sådana personuppgifter hämtas som Rikspolisstyrelsen eller Säkerhetspolisen behandlar utan att det ingår i ett sådant register som avses i första stycket. Med registerkontroll avses dock inte att uppgifter hämtas från en förundersökning eller särskild undersökning i kriminalunderrättelseverksamhet.

Med registerkontroll avses att uppgifter hämtas från ett register som omfattas av lagen (1998:620) om belastningsregister, lagen (1998:621) om misstankeregister eller polisdatalagen (1998:622). Med registerkontroll avses också att sådana personuppgifter hämtas som Rikspolisstyrelsen eller Säkerhetspolisen behandlar utan att det ingår i ett sådant register som avses i första stycket. Med registerkontroll avses dock inte att uppgifter hämtas från en förundersökning, *en förenklad brottsutredning* eller särskild undersökning i kriminalunderrättelseverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

13. Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar

Härigenom föreskrivs att 3 och 4 §§ lagen (1997:1024) om skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Skattemyndigheten får, utan att biträde begärs av åklagare, *i fall som avses i 23 kap. 22 § rättegångsbalken* utreda sådan brottslighet som anges i 1 § första stycket, *om den misstänkte kan antas erkänna gärningen.*

Första stycket gäller endast om den misstänkte fyllt tjuugoett år.

Skattemyndigheten får, utan att biträde begärs av åklagare, utreda sådan brottslighet som anges i 1 § första stycket *genom förenklad brottsutredning enligt 23 kap. 22 §, 22 a §, 22 c och d §§ rättegångsbalken.*

Första stycket gäller endast om den misstänkte fyllt tjuugoett år *och kan antas erkänna gärningen.*

4 §

Skattemyndigheterna får i fråga om brott som avses i 1 § första stycket bedriva

1. spaning och

2. verksamhet som består i att samla, bearbeta och analysera information för att klarlägga om brottslig verksamhet har utövats eller kan komma att utövas och som inte utgör förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken.

2. verksamhet som består i att samla, bearbeta och analysera information för att klarlägga om brottslig verksamhet har utövats eller kan komma att utövas och som inte utgör förundersökning *eller förenklad brottsutredning* enligt 23 kap. rättegångsbalken.

Skattemyndigheterna skall verka för att förebygga brottslighet som avses i 1 § första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

14. Förslag till lag om ändring i yrkestrafiklagen (1998:490)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 8 § yrkestrafiklagen (1998:490) och rubriken närmast före den bestämmelsen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap. Straffbestämmelser m.m.

Biträde vid förundersökning

**Biträde vid förundersökning
m.m.**

8 §

Vid förundersökning som gäller brott enligt 1 § får åklagare eller polismyndighet som leder *undersökningen* begära hjälp av Tullmyndighet samt ge tulltjänsteman i uppdrag att genomföra en viss åtgärd under *förundersökningen*, om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna.

Vid förundersökning *eller förenklad brottsutredning* som gäller brott enligt 1 § får åklagare eller polismyndighet som leder *utredningen* begära hjälp av Tullmyndighet samt ge tulltjänsteman i uppdrag att genomföra en viss åtgärd under *utredningen*, om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna.

Om det finns anledning att anta att brott enligt första stycket har förövats, har en tulltjänsteman samma befogenhet som tillkommer polisman att hålla förhör och vidta andra åtgärder enligt 23 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

15. Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1998:620) om belastningsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Belastningsregistret skall föras för att ge information om sådana belastningsuppgifter som behövs i verksamhet hos

1. polis-, skatte- och tullmyndigheter för att förebygga, upptäcka och utreda brott,

2. åklagarmyndigheter för beslut om förundersökning och åtal samt för utfärdande av strafföreläggande, 2. åklagarmyndigheter för beslut om förundersökning, *förenklad brottsutredning* och åtal samt för utfärdande av strafföreläggande,

3. allmänna domstolar för straffmätning och val av påföljd och

4. polismyndigheter och andra myndigheter vid sådan lämplighetsprövning, tillståndsprövning eller annan prövning som anges i författning.

Registret får användas också för att till enskild lämna uppgifter som är av särskild betydelse i dennes verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

16. Förslag till lag om ändring i lagen (1998:621) om misstankeregister

Härigenom föreskrivs att 2, 3 och 13 §§ lagen (1998:621) om misstankeregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Misstankeregistret skall föras för att underlätta tillgången till sådana uppgifter om skäligen misstanke om brott som behövs i verksamhet hos

1. polis-, skatte- och tullmyndigheter för att samordna förundersökningar mot en person och för att förebygga, upptäcka och utreda brott,
2. åklagarmyndigheter för beslut om förundersökning och åtal och
3. polismyndigheter och andra myndigheter vid sådan lämplighetsprövning, tillståndsprövning eller annan prövning som anges i författning.

Registret får användas också för att till enskild lämna uppgifter som är av särskild betydelse i dennes verksamhet.

3 §

Registret skall innehålla uppgifter om den som har fyllt femton år och som enligt *förundersökningsledarens bedömning* är skäligen misstänkt för

1. brott mot brottsbalken,
2. annat brott för vilket svårare straff än böter är föreskrivet eller
3. sådant utomlands begånget brott som enligt svensk lag motsvarar brott enligt 1 eller 2, under förutsättning att frågan om lagföring för brottet skall avgöras i Sverige.

Registret skall även innehålla uppgifter om den mot vilken allmän åklagare har inlett utredning i mål om förvandling av böter och om den som har begärts utlämnad för brott.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att registreringen skall begränsas på visst sätt.

13 §

En uppgift i registret skall gallras

1. om en förundersökning har avslutats utan att åtal väckts med anledning av misstanken,
1. om en förundersökning *eller en förenklad brottsutredning* har avslutats utan att åtal väckts med

- anledning av misstanken,
2. om åtal som har väckts med anledning av misstanken har lagts ned,
  3. om domstol har meddelat dom eller beslut som vunnit laga kraft med anledning av misstanken eller den misstänkte har godkänt strafföreläggande som har utfärdats i anledning av misstanken eller
  4. när en begäran om utlämning har avgjorts.

Vad som sägs i första stycket skall i tillämpliga delar gälla även uppgifter om talan om förvandling av böter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

17. Förslag till lag om ändring i polisdatalagen (1998:622)

Härigenom föreskrivs att 3, 10, 11, 13, 22, 29 och 31 §§ polisdatalagen (1998:622) skall ha följande lydelse.

3 §

I denna lag avses med

underrättelseverksamhet:

polisverksamhet som består i att samla, bearbeta och analysera information för att klarlägga om brottslig verksamhet har utövats eller kan komma att utövas och som inte utgör förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken,

underrättelseverksamhet:

polisverksamhet som består i att samla, bearbeta och analysera information för att klarlägga om brottslig verksamhet har utövats eller kan komma att utövas och som inte utgör förundersökning *eller förenklad brottsutredning* enligt 23 kap. rättegångsbalken,

kriminalunderrättelseverksamhet: annan underrättelseverksamhet än den som bedrivs av Säkerhetspolisen,

allvarlig brottslig verksamhet: verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i två år eller däröver,

särskild undersökning: en undersökning i kriminalunderrättelseverksamhet som innebär insamling, bearbetning och analys av uppgifter i syfte att ge underlag för beslut om förundersökning eller om särskilda åtgärder för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott,

DNA-analys: varje förfarande som kan användas för analys av deoxyribonukleinsyra.

De begrepp som i övrigt används i denna lag har samma betydelse som i personuppgiftslagen (1998:204).

10 §

Om en förundersökning mot en person har lagts ned på grund av bristande bevisning får uppgifter om brottsmisstanken behandlas för annat ändamål än arkivering endast under förutsättning att

1. den misstänkte enligt *förundersökningsledarens* bedömning fortfarande är skäligen misstänkt för brottet och

2. uppgifterna behövs för att *förundersökningen* skall kunna tas upp på nytt.

Om en förundersökning *eller en förenklad brottsutredning* mot en person har lagts ned på grund av bristande bevisning får uppgifter om brottsmisstanken behandlas för annat ändamål än arkivering endast under förutsättning att

1. den misstänkte enligt *undersökningsledarens* bedömning fortfarande är skäligen misstänkt för brottet och

2. uppgifterna behövs för att *utredningen* skall kunna tas upp på nytt.

11 §

Om åtal mot en person har lagts ned eller om denne genom lagakraftvunnen dom har frikänts får uppgifter om brottsmisstanken behandlas för annat ändamål än arkivering endast

1. om förundersökningen tas upp på nytt eller
1. om förundersökningen *eller den förenklade brottsutredningen* tas upp på nytt eller
2. för prövning av ett särskilt rättsmedel enligt 58 kap. rättegångsbalken.

13 §

Uppgifter som inte längre behövs för sitt ändamål skall gallras om inte annat anges i denna lag. Detta gäller dock inte uppgifter i en förundersökning.

Uppgifter som inte längre behövs för sitt ändamål skall gallras om inte annat anges i denna lag. Detta gäller dock inte uppgifter i en förundersökning *eller en förenklad brottsutredning*.

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om att uppgifter får bevaras för historiska, statistiska och vetenskapliga ändamål.

22 §

Uppgifter om resultat av DNA-analyser får behandlas endast för att underlätta identifiering av personer i samband med utredning av brott. Rikspolisstyrelsen får föra register (DNA-register och spårregister) i enlighet med 23-27 §§ över de uppgifter som behandlas.

Sådana uppgifter som avses i första stycket får även behandlas i förundersökningar och särskilda undersökningar.

Sådana uppgifter som avses i första stycket får även behandlas i förundersökningar, *förenklade brottsutredningar* och särskilda undersökningar.

29 §

För att underlätta identifiering av personer i samband med brott får Rikspolisstyrelsen behandla uppgifter i fingeravtrycks- och signalementsregister. Ett sådant register får användas för identifiering av okända personer även i andra fall.

Sådana uppgifter som avses i första stycket får även behandlas i förundersökningar och särskilda undersökningar.

Sådana uppgifter som avses i första stycket får även behandlas i förundersökningar, *förenklade brottsutredningar* och särskilda undersökningar.

31 §

Uppgifter i fingeravtrycks- eller signalementsregister om en misstänkt person skall gallras när förundersökning eller åtal mot personen läggs ned eller när åtal ogillas. Uppgifterna får dock bevaras längre om andra uppgifter om den registrerade skall

Uppgifter i fingeravtrycks- eller signalementsregister om en misstänkt person skall gallras när förundersökning, *förenklad brottsutredning* eller åtal mot personen läggs ned eller när åtal ogillas. Uppgifterna får dock bevaras längre om andra uppgifter

behandlas med stöd av 10 eller 11 om den registrerade skall Prop. 2003/04:89
§. När dessa uppgifter gallras skall behandlas med stöd av 10 eller 11 Bilaga 2
även uppgifter i fingeravtrycks- §. När dessa uppgifter gallras skall
och signalementsregister gallras. även uppgifter i fingeravtrycks-
och signalementsregister gallras.

Om den registrerade döms skall uppgifterna i registret gallras senast vid den tidpunkt då uppgifterna gallras ur belastningsregistret enligt lagen (1998:620) om belastningsregister.

Regeringen får meddela föreskrifter om gallring av uppgifter om den som har lämnat fingeravtryck enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

18. Förslag till lag om ändring i lagen (1999:90) om behandling av personuppgifter vid skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar

Härigenom föreskrivs att 2 och 13-15 §§ lagen (1999:90) om behandling av personuppgifter vid skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

I denna lag avses med

underrättelseverksamhet:

skattemyndighetens verksamhet som består i att samla, bearbeta och analysera information för att klarlägga om brottslig verksamhet har utövats eller kan komma att utövas och som inte utgör förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken,

underrättelseverksamhet:

skattemyndighetens verksamhet som består i att samla, bearbeta och analysera information för att klarlägga om brottslig verksamhet har utövats eller kan komma att utövas och som inte utgör förundersökning *eller förenklad brottsutredning* enligt 23 kap. rättegångsbalken,

allvarlig brottslig verksamhet: verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i två år eller däröver,

särskild undersökning: en undersökning i underrättelseverksamhet som innebär insamling, bearbetning och analys av uppgifter i syfte att ge underlag för beslut om förundersökning eller om särskilda åtgärder för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott.

De begrepp som används i personuppgiftslagen (1998:204) har motsvarande betydelse vid tillämpningen av denna lag.

13 §

Om en förundersökning avseende brott som anges i 1 § lagen (1997:1024) om skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar har lagts ned på grund av bristande bevisning får uppgifter om brottsmisstanken behandlas för annat ändamål än arkivering endast om

1. den misstänkte enligt *förundersökningsledarens* bedömning fortfarande är skäligen misstänkt för brottet och

2. uppgifterna behövs för att *förundersökningen* skall kunna tas

Om en förundersökning eller *en förenklad brottsutredning* avseende brott som anges i 1 § lagen (1997:1024) om skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar har lagts ned på grund av bristande bevisning får uppgifter om brottsmisstanken behandlas för annat ändamål än arkivering endast om

1. den misstänkte enligt *undersökningsledarens eller skattemyndighetens* bedömning fortfarande är skäligen misstänkt för brottet och

2. uppgifterna behövs för att *utredningen* skall kunna tas upp på

14 §

Om åtal mot en person har lagts ned eller om denne genom lagakraftvunnen dom har frikänts får uppgifter om brottsmisstanken behandlas för annat ändamål än arkivering endast

1. om förundersökningen tas upp på nytt eller
2. för prövning av särskilt rättsmedel enligt 58 kap. rättegångsbalken.

15 §

Uppgifter som inte längre behövs för sitt ändamål skall gallras om inte annat anges i andra-fjärde styckena. Detta gäller dock inte uppgifter i en förundersökning.

Uppgifter som inte längre behövs för sitt ändamål skall gallras om inte annat anges i andra-fjärde styckena. Detta gäller dock inte uppgifter i en förundersökning eller en förenklad brottsutredning.

Uppgifter som behandlas enligt 11 § skall gallras senast ett år efter det att beslutet om behandlingen av personuppgifter fattades. Om det är av särskild betydelse för att den särskilda undersökningen skall kunna avslutas får dock uppgifterna behandlas under längre tid.

Uppgifter i ett underrättelsesregister om en registrerad person skall gallras senast tre år efter det att uppgifter om att denne skäligen kan misstänkas för att ha utövat eller komma att utöva allvarlig brottslig verksamhet senast infördes. Om en särskild undersökning som rör en registrerad person har inletts, behöver uppgifterna dock inte gallras förrän undersökningen har avslutats.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att uppgifter får bevaras för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

19. Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs att 19 och 20 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Tullverket får fatta beslut om att inleda förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken angående brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket. De befogenheter och skyldigheter som undersökningsledaren har enligt rättegångsbalken gäller i sådant fall Tullverket. Tullverket skall förordna särskilda befattningshavare i verket att fullgöra verkets uppgifter.

Är saken inte av enkel beskaffenhet, skall ledningen av förundersökningen övertas av åklagaren så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren skall även annars överta ledningen, när detta är påkallat av särskilda skäl.

När en förundersökning leds av en åklagare, får åklagaren anlita biträde av Tullverket. Åklagaren får också uppdra åt tjänstemän vid verket att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

20 §
Innan förundersökning har hunnit inledas, får en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen i enlighet med vad som föreskrivs i 23 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen av brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket. Vidtagna åtgärder skall så snart

Föreslagen lydelse

19 §

Tullverket får fatta beslut om att inleda förundersökning *eller förenklad brottsutredning* enligt 23 kap. rättegångsbalken angående brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket. De befogenheter och skyldigheter som undersökningsledaren har enligt rättegångsbalken gäller i sådant fall Tullverket. Tullverket skall förordna särskilda befattningshavare i verket att fullgöra verkets uppgifter. *Vad som föreskrivs i 23 kap. 22 a § andra stycket, 22 b § andra stycket och 22 e § om polismyndighet och polisman gäller även för Tullverket och tjänsteman vid Tullverket.*

20 §

Innan förundersökning *eller förenklad brottsutredning* har hunnit inledas, får en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen i enlighet med vad som föreskrivs i 23 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen av brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket.

som möjligt anmälas för den som har rätt att leda förundersökning rörande brottet. Vidtagna åtgärder skall så snart som möjligt anmälas för den som har rätt att leda förundersökning rörande brottet. Prop. 2003/04:89
Bilaga 2

Vad som föreskrivs i 23 kap. 8 § rättegångsbalken om befogenhet för polisman att ålägga någon att följa med till förhör och att ta med någon till förhör gäller även för tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen vid utredning av brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

20. Förslag till lag om ändring i lagen (2001:85) om behandling av personuppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet

Härigenom föreskrivs att 2 och 20-22 §§ lagen (2001:85) om behandling av personuppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet skall ha följande lydelse.

2 §

I denna lag avses med
underrättelseverksamhet:

verksamhet inom Tullverket som består i att samla, bearbeta och analysera information för att klarlägga om brottslig verksamhet har utövats eller kan komma att utövas och som inte utgör förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

underrättelseverksamhet:

verksamhet inom Tullverket som består i att samla, bearbeta och analysera information för att klarlägga om brottslig verksamhet har utövats eller kan komma att utövas och som inte utgör förundersökning *eller förenklad brottsutredning* enligt 23 kap. rättegångsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

allvarlig brottslig verksamhet: verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i två år eller däröver och som Tullverket enligt lag eller förordning har befogenhet att ingripa mot,

särskild undersökning: en undersökning i underrättelseverksamhet som innebär insamling, bearbetning och analys av uppgifter i syfte att ge underlag för beslut om förundersökning eller om särskilda åtgärder för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott.

I övrigt har begrepp som används i denna lag den betydelse som anges i personuppgiftslagen (1998:204).

20 §

Om en förundersökning mot en person har lagts ned på grund av bristande bevisning, får uppgifter om brottsmisstanken behandlas för annat ändamål än arkivering endast om

1. den misstänkte enligt *förundersökningsledarens* bedömning fortfarande är skäligen misstänkt för brottet och

2. uppgifterna behövs för att *förundersökningen* skall kunna tas upp på nytt.

Om en förundersökning *eller en förenklad brottsutredning* mot en person har lagts ned på grund av bristande bevisning, får uppgifter om brottsmisstanken behandlas för annat ändamål än arkivering endast om

1. den misstänkte enligt *undersökningsledarens eller Tullverkets* bedömning fortfarande är skäligen misstänkt för brottet och

2. uppgifterna behövs för att *utredningen* skall kunna tas upp på nytt.

Om åtal mot en person har lagts ned eller om denne genom lagakraftvunnen dom har frikänts, får uppgifter om brottsmisstanken behandlas för annat ändamål än arkivering endast

1. om förundersökningen tas upp på nytt eller
1. om förundersökningen *eller den förenklade brottsutredningen* tas upp på nytt eller
2. för prövning av särskilt rättsmedel enligt 58 kap. rättegångsbalken.

22 §

Uppgifter som inte längre behövs för sitt ändamål skall gallras, om inte annat anges i andra-fjärde styckena. Detta gäller dock inte uppgifter i en förundersökning.

Uppgifter som inte längre behövs för sitt ändamål skall gallras, om inte annat anges i andra-fjärde styckena. Detta gäller dock inte uppgifter i en förundersökning *eller en förenklad brottsutredning.*

Uppgifter i ett underrättelseregister om en registrerad person skall gallras senast tre år efter det att registret senast tillfördes uppgifter om att personen skäligen kan misstänkas för att ha utövat eller kunna komma att utöva allvarlig brottslig verksamhet. Om en särskild undersökning av den registrerade personen har inletts, behöver uppgifterna dock inte gallras förrän undersökningen har avslutats.

Uppgifter som behandlas enligt 18 § skall gallras senast ett år efter det att beslutet om behandlingen av personuppgifter fattades. Om det är av särskild betydelse för att den särskilda undersökningen skall kunna avslutas, får uppgifterna dock behandlas under längre tid.

Uppgifterna i ett spaningsregister skall gallras senast när

1. misstanke som antecknats inte längre finns mot den registrerade eller
2. domstol har meddelat dom eller beslut som har vunnit laga kraft eller strafföreläggande har godkänts med anledning av misstanken och det inte finns någon misstanke mot den registrerade om annat brott som får föras in i registret.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Författningsförslaget i betänkandet Snabbare lagföring 4 – Ett snabbförfarande för brottmål (SOU 2002:45)

1. Förslag till lag om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål

1 § Vid de tingsrätter som regeringen bestämmer får följande avvikelser göras från vad som annars gäller för handläggning av brottmål.

2 § Den tilltalade får delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning enligt 3 a § delgivningslagen (1970:428), om han eller hon vid polismyndighet eller åklagarmyndighet har delgetts upplysning om att sådan delgivning kan komma att användas i brottmålet. Den tid om två veckor som anges i 19 § andra stycket delgivningslagen skall i sådana fall i stället vara en vecka.

För att delgivning enligt första stycket skall anses ha skett får vid delgivningen inte längre tid än tre veckor ha förflutit från det att brottet kom till polismyndighetens kännedom.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003 och gäller till den 1 juli 2005.

Remissinstanser Snabbare lagföring 2 - Förenklad brottsutredning (SOU 2001:93)

Prop. 2003/04:89
Bilaga 4

Riksdagens ombudsmän, Hovrätten för Västra Sverige, Hovrätten för Övre Norrland, Stockholms tingsrätt, Linköpings tingsrätt, Malmö tingsrätt, Borås tingsrätt, Gävle tingsrätt, Umeå tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen, Ekobrottsmyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Datainspektionen, Rättsmedicinalverket, Kustbevakningen, Tullverket, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Juridiska Fakultetsnämnden vid Lunds universitet, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Nämndemännens riksförbund, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Svenska polisförbundet, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige (LO) och Brottsofferjourernas riksförbund (BOJ).

TCO, SACO och LO har avstått från att yttra sig.

Remissinstanser Snabbare lagföring 4 - Ett snabbförfarande för brottmål (SOU 2002:45)

Riksdagens ombudsmän (JO), Svea hovrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Huddinge tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Uppsala tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Malmö tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Umeå tingsrätt, Justitiekanslern (JK), Domstolsverket, Riksåklagaren (RÅ), Rikspolisstyrelsen (RPS), Kriminalvårdsstyrelsen (KVS), Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Brottsoffermyndigheten, Rättsmedicinalverket, Tullverket, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Nämndemännens riksförbund, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Polisförbundet, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige (LO) samt Brottsofferjourernas riksförbund (BOJ)

Utöver remissinstanserna har yttrande getts in av Tjänstemannaförbundet (TK).

TCO och LO har avstått från att yttra sig.

Polisförbundet har inte kommit in med yttrande.

Lagrådets yttrande

Prop. 2003/04:89
Bilaga 6

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2004-02-17

Närvarande: f.d. justitierådet Lars K Beckman, f.d. justitierådet Inger Nyström och regeringsrådet Bengt-Åke Nilsson.

Enligt en lagrådsremiss den 12 februari 2004 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Fredrik Holmberg.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 mars 2004

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Ulvskog, Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Bodström, Sommestad, Lund, Andnor, Nuder, Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin

Föredragande: statsrådet Bodström

Regeringen beslutar proposition Åtgärder för ett effektivare och snabbare brottmålsförfarande